

DEİK

Adres : İstiklal Caddesi 286./9 Beyoğlu 80050 İstanbul
Telefon : 0.212.243 41 80
Faks : 0.212.243 41 84/245 05 21
Internet : www.deik.org.tr

**BİRLEŞİK ARAP
EMİRLİKLERİ ÜLKE
BÜLTENİ**

NİSAN 2002

GENEL BİLGİLER

Resmi Adı	: Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)
Yönetim Şekli	: 7 emirlikten oluşan federasyon
Devlet Başkanı	: Şeyh Zayed bin Sultan Nahyan
Başkent	: Abu Dhabi
Emirlikler	: Abu Dhabi, Dubai, Sharjah, Ras el-Khaimah, Ajman, Fujairah, Umm el-Qaiwain,
Komşular	: Katar, Suudi Arabistan, Umman
Yüzölçümü	: 83,600 km ² (yaklaşık 200 ada dahil)
Nüfus	: 3.1 milyon (2000 tahmini) (%20 BAE vatandaşı, %80 yabancı)
Etnik Gruplar	: Hindistanlı, Pakistanlı, Sri Lankalı, Bangladeşli, Filipinli, İranlı, Flistinli, Mısırlı, Ürdünlü, Yemenli, Ummanlı
Resmi Dil	: Arapça
Para Birimi	: Dirhem (Dh) (1 Dirhem=100 fil) (1 Dolar = 3.67 Dirhem)
Zaman Dilimi	: GMT+4, TSİ+2

SİYASİ YAPI

TARİHÇE

Bugün Birleşik Arap Emirlikleri toprakları olan Arap Yarımadası'nın güneydoğusu 17. ve 19. yüzyıllar arasında kabile şeklinde gruplaşmış emirliklerin bulunduğu ve korsanlığın yaygın olduğu bir bölge idi. 19. yüzyılın sonunda bölgede İngiliz etkisi artmış, düzeni sağlaması için İngiltere ile çeşitli anlaşmalar yapılmış ve emirler İngiltere'nin koruması altında olmayı kabul etmişlerdir.

İngiltere 1968'de koruması altında olan, bugünkü yedi emirliğin yanısıra Bahreyn ve Katar'ın da aralarında olduğu, dokuz emirlikle olan anlaşmalarını kaldıracağını açıklamıştır. Bahreyn ve Katar Ağustos ve Eylül 1971'de bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. 1 Aralık 1971'de anlaşmaların resmi olarak feshedilmesi ile emirlikler tam bağımsız olmuşlardır. 2 Aralık 1971'de Ras el-Khaimah dışındaki altı emirlik Birleşik Arap Emirlikleri'ni kurmuş, Ras el-Khaimah da 1972 başında katılmıştır.

Kurulduktan bir süre sonra bölgedeki istikrarı tehdit eden 1979 İran İslam Devrimi ve 1980-88 İran-İrak savaşları nedeniyle yaşadığı zorluklar nedeniyle ülkenin dağılacağı yönünde tahminler yapılmışsa da, BAE bugün dünyanın refah seviyesi en yüksek ülkelerinden biri olmuştur.

BAE kurulduğundan bu yana 60'dan fazla ülke ile diplomatik ilişkiler kurmuş ve ılımlı bir dış politika gütmüştür. Ülke Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, IMF, Dünya Ticaret Örgütü, Arap Birliği, İslam Konferansı Örgütü, OPEC, APEC, Körfez İşbirliği Konseyi ve Tarafsızlar Hareketi üyesidir.

Ülke, 1991 yılında Körfez Savaşı'nda ve 11 Eylül sonrası Afganistan'a yapılan operasyonlarda ABD'yi desteklemiştir. Aslında hükümet bu desteği ABD karşıtı kesimlere anlatmakta güçlük çekmektedir ve olası bir Irak operasyonunda bu dengeler bozulabilir. Çünkü BAE Saddam Hüseyin yönetimini desteklememekle birlikte, yaptırımların olmadığı bir Irak ile ticari ilişkileri açısından potansiyel görmektedir ve yaptırımların kaldırılmasını uluslararası arenada savunmaktadır.

Yerleşim olmayan çöller boyunca uzanan ve büyük bir bölümü halen tanımlanmamış olan ülke sınırları komşu ülkelerle anlaşmazlık konusudur. Abu Dhabi Emirliği ve

Suudi Arabistan arasında 1974'te sınırlar konusundaki anlaşmazlığı çözümlmek için imzalanan anlaşma halen BAE hükümeti tarafından onaylanmamıştır ve Suudi tarafı bugün anlaşmayı tanımamaktadır. Umman ile olan sınır da tanımlanmamıştır. Ülkenin uluslararası alandaki bir diğer sorunu ise İran ile bazı adalar üzerindeki anlaşmazlıklardır. Ülke bu konuda Körfez İşbirliği Konseyi ülkelerinden destek görmektedir.

YÖNETİM ŞEKLİ

Yönetim yapısı şekil itibariyle çağdaş olmakla birlikte, ülke tarihsel olarak hakim olan kabileyi temsil eden aile tarafından hanedanlıkla yönetilmektedir. Siyasi parti yoktur ve seçim yapılmamaktadır. Ülkede belirgin bir muhalif kesim yoktur ve suç oranı oldukça düşüktür. Bölgedeki en istikrarlı ve güvenli ülkelerden biridir. Aslında çok kesin kurallara bağlı olmadığı için potansiyel bir istikrarsızlık unsuru olan emirlik yönetimlerinin devri bugüne kadar sorun yaratmamıştır.

Yedi emirliğin temsilcilerinden oluşan bir federal hükümet ülkeyi yönetmektedir. Emirlikler içişlerinde hemen hemen tamamen bağımsız olup, sadece tüm ülkeyi ilgilendiren konular federal düzeyde ele alınmaktadır. Her emirlik kendi doğal kaynaklarını yönetip ticari faaliyetlerini yürütürken, federal hükümet, savunma, dış politika, telekomünikasyon, göç gibi konularla ilgili yasaları çıkarmaktan sorumludur.

Ülkedeki en yetkili karar organı Yüksek Federal Konsey olup, hem yasama hem de yürütme yetkisine sahiptir. Yedi emirden oluşan Konsey genellikle yılda dört kez toplanır. Devlet başkanı Konsey tarafından beş yıllık dönemler için seçilir ve tekrar seçilmesi konusunda hiçbir sınırlama yoktur. Her emir bir oy hakkına sahiptir. Abu Dhabi ve Dubai emirlerinin veto hakkı vardır. Devlet Başkanı Bakanlar Kurulu'nu belirler ve Bakanlar Kurulu'nun oluşturduğu yasalar Konsey tarafından onaylanır.

Hangi bakanlığa hangi emirlikten atama yapılacağı 1971'de karara bağlanarak anayasada belirtilmiştir. Abu Dhabi 6, Dubai ve Sharjah 3, Fujairah ve Ras el-Khaimah 2, Ajman ve Umm el-Qaiwain 1 bakanlık bulundurmaktadır. Dışişleri ve İçişleri Abu Dhabi'nin; Savunma, Maliye, Ekonomi ve Ticaret bakanlıkları Dubai'nin bakanlıkları arasındadır.

Yüksek Federal Konsey'in yanısıra danışman statüsünde bir Federal Ulusal Konsey bulunmaktadır. Devlet başkanı tarafından iki yıllığına atanan ve yedi emirliğin emirleri tarafından onaylanan 40 üyeden oluşmaktadır. Bölgenin geleneksel kabile yapısından hareketle, İslam kültüründeki şura kavramından yola çıkılarak kurulmuş olan Federal Ulusal Konsey, gerçekte bir danışma meclisi niteliğinde olup, hükümet tarafından ele alınmakta olan politika ve programların tartışıldığı bir danışma forumu görevi yapmaktadır. Aslında anayasa Federal Ulusal Konsey'inin halk oyu ile seçilmesine izin vermektedir.

Abu Dhabi Emiri aynı zamanda Devlet Başkanı'dır. Dubai Emiri ise Devlet Başkanı Yardımcısı ve Başbakan'dır. Şeyh Zayed bin Sultan Nahyan 1971'den bu yana Devlet Başkanı'dır. 84 yaşında olduğu tahmin edilen Şeyh Zayed Aralık 2001'de yedinci kez seçilmiştir. 19 oğlundan en büyüğü olan Şeyh Halife bin Zayed Nahyan ise halihazırda günlük işlerin birçoğunu üstlenmiştir ve doğal halefi olarak görünmektedir.

1990'da göreve gelen Şeyh Maktum bin Raşid El Maktum ise Devlet Başkanı Yardımcısı ve Başbakan'dır. Başbakan Yardımcısı, Şeyh Zayed'in diğer bir oğlu Sultan bin Zayed El Nahyan'dır. Dubai Emiri'nin kardeşi Şeyh Muhammed bin Raşid

El Maktum ise Federal Savunma Bakanı ve Dubai Ekonomi Bakanı'dır ve Dubai emirliğinin doğal halefi olarak görünmektedir.

Başlıca hükümet yetkilileri :

• Devlet Başkanı	Zayed bin Sultan Nahyan
• Başbakan	Maktum bin Raşid El Maktum
• Başbakan Yardımcısı	Sultan bin Zayed El Nahyan
• Sharjah Emiri	Sultan bin Muhammed El Kasımi
• Ajman Emiri	Humaid bin Raşid El Nuaimi
• Umm el-Qaiwain Emiri	Raşid bin Ahmed El Mualla
• Ras el-Khaimah Emiri	Sakr bin Muhammed El Kasımi
• Fujairah Emiri	Hamad bin Muhammed El Sharki
• Dışişleri Bakanı	Raşid Abdullah El Nuaimi
• İçişleri Bakanı	Muhammed Said El Badi
• Savunma Bakanı	Muhammed bin Raşid El Maktum
• Ekonomi ve Ticaret Bakanı	Fahim bin Sultan El Kasımi
• Maliye ve Sanayi Bakanı	Hamdan bin Raşid El Maktum
• Petrol ve Doğal Kaynaklar Bakanı	Ubeyd bin Saif El Nasser
• Tarım ve Balıkçılık Bakanı	Said El Rakbani
• Planlama Bakanı	Humaid bin Ahmet El Mualla
• Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı	Matar Humaid El Tayer
• Eğitim Bakanı	Abdülaziz El Sharhan
• Sağlık Bakanı	Hamid Abdulrahman El Madfaa
• Bilgi ve Kültür Bakanı	Abdullah bin Zayed El Nahyan
• İletişim Bakanı	Ahmed Humaid El Tayer
• Adalet, İslam İşleri ve Bağışlar Bakanı	Muhammed Nakhira El Dhaheri
• Kamu İşleri ve Konut Bakanı	Rakkad bin Salim bin Rakkad
• Elektrik ve Su Bakanı	Humaid bin Nasser El Uveys
• Devlet Bakanı (Kabine İşleri)	Said Kalfan El Ghait
• Devlet Bakanı (Maliye ve Sanayi)	Muhammed Kalfan bin Kharbash
• Devlet Bakanı (Dışişleri)	Hamdan bin Zayed El Nahyan

EKONOMİK YAPI

Birleşik Arap Emirlikleri 1958'de Abu Dhabi'de petrol rezervlerinin keşfedilmesiyle birlikte, 1960'lardan itibaren büyüyerek kendine yeterli bir ekonomiden dünyanın en zengin ülkelerinden biri durumuna gelmiştir.

EKONOMİK GÖSTERGELER	1998	1999	2000
GSYİH (Milyar Dolar)	46.5	54.7	65.9
Kişi Başı GSYİH (Dolar)	16,607	18,862	21,258
GSYİH Büyüme Hızı (%)	1.1	3.7	6.9
Enflasyon (TÜFE, ortalama, %)	2.0	2.1	1.3
İhracat (fob) (Milyar Dolar)	33.8	39.9	50.9
İthalat (fob) (Milyar Dolar)	30.5	32.8	34.5
Cari Denge (Milyar Dolar)	0.4	4	13.2
Toplam Dış Borç (Milyar Dolar)	18.2	18.1	18.1
Döviz Rezervleri (Milyar Dolar)	9.1	10.7	13.5
Kredi Faiz Oranı (%)	7.8	7.7	-

Tahmin

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Country Report, January 2002

Körfez Bölgesi'ndeki en dinamik ekonomiye sahip BAE'nde petrol rezervlerinin her emirlikte olmaması nedeniyle gelir dağılımında yedi emirlik arasında farklılıklar bulunmaktadır. Petrolün Abu Dhabi'de olması, başkentin kamu sektörü ağırlıklı bir ekonomi olmasına yol açarken, petrol rezervleri düşük olan emirliklerin ticarete ve özellikle re-eksporta yönelmesine sebep olmuştur.

Abu Dhabi ekonomisi ağırlıklı petrole ve kamunun finanse ettiği altyapı projelerine dayalı iken, ikinci büyük emirlik konumundaki Dubai ticaret, ulaştırma ve turizm sektörlerinde bölgesel bir merkez olma yolunda gelişme göstermektedir. Sharjah önemli bir imalat sanayine sahiptir ancak kalkınması 1970 ve 80'lerde aldığı yüksek miktardaki borçlar yüzünden yavaş ilerlemektedir. Fujairah emirliği ekonomisi limanının işlek hale gelmesi ile canlanmıştır. Ras el-Khaimah'ta çimento ve sınırlı miktarda petrol üretilmektedir. Ajman'da ise küçük ölçekli tekstil fabrikaları bulunmaktadır.

Dubai ve Sharjah imalat sanayi tabanı, deniz ve hava limanları, sağladıkları teşvikler ile Basra Körfezi'nin ticaret üssü olma yönünde planlı adımlar atmışlardır. Nitekim petrolün ülkenin milli gelirindeki payı %25, Abu Dhabi'deki payı %45 iken, Dubai'de %18, Sharjah'da %8'dir. Buna karşılık turizm ve ticaretin ülke milli gelirindeki payı %11 iken, Abu Dhabi'de %6, Dubai ve Sharjah'ta %25'tir.

Petrolün ülkenin ana gelir kaynağı olması ekonomiyi petrol fiyatlarındaki dalgalanmalara oldukça hassas kılmaktadır. Petrol sektörü büyümenin motoru olmakla birlikte ülke, ekonomisini çeşitlendirme yönünde çaba göstermektedir. Aslında diğer sektörlerdeki gelişme de kamu harcamalarına bağlı olduğundan yine petrol gelirlerine bağımlıdır ancak petrolün milli gelirdeki payının düşürülmesi konusunda başarılı olunmuştur. Petrokimyanın yanısıra çimento, alüminyum, tekstil ve gıda işleme alanları gelişmiştir. Ülkede çok aktif bir özel ticaret sektörü vardır. Turizm de son yıllarda hızlı büyüyen bir alandır.

DOĞAL KAYNAKLAR

Petrol ve doğalgaz ülkenin bugün en yüksek kişi başı gelire sahip ülkelerinden biri olmasını sağlayan en önemli doğal kaynaklarıdır. Petrol rezervleri 98.2 milyar varildir. Rezervler mevcut üretim seviyesini 100 yıldan fazla karşılayabilecek durumdadır. Ülke dünya petrol rezervlerinin %9.5'ine sahiptir ve bu rezervlerin %90'ından fazlası Abu Dhabi'dedir. Dubai ve Sharjah da rezerv bulunan diğer emirliklerdir.

Henüz resmi bir açıklama olmamakla birlikte, Sharjah ve Fujairah emirliklerinde 12.5 milyar varillik yeni rezervler bulunduğu ve ABD'li Matco Oil ile gelir paylaşımı anlaşması imzalandığı basında yer almıştır.

Ülke doğal gaz rezervleri açısından da zengindir. Rusya, İran ve Katar'dan sonra dördüncü büyük üreticidir. 5.8 milyar m³ olan rezervlerin dünyadaki toplam rezervler içindeki payı ise %4 civarındadır. Rezervler mevcut üretim seviyesini 200 yıldan fazla karşılayabilecek durumdadır. Doğalgaz rezervlerinin de %90'ından fazlası Abu Dhabi'dedir.

Fujairah ve Ras el-Khaimah'da bakır, Abu Dhabi'de magnezyum ve kuzeydeki tüm emirliklerde manganez yatakları olduğu bilinmektedir. Ülkede krom, demir ve uranyum da çıkarılmaktadır.

MİLLİ GELİR

Tarım, hayvancılık ve balıkçılığın milli gelirdeki payı düşüktür; toprakların %1'inden azı ekilebilir durumdadır. Ancak, BAE vatandaşları için istihdam açısından önemlidir. Nitekim sektörün milli gelire katkısı %3 iken, istihdamın %8'ini sağlamaktadır. Ülke cömert destekleme politikaları ile sebze, yumurta ve süt ürünleri gibi pek çok gıda kategorisinde kendine yeterliliği sağlamayı başarmıştır. Tahıllar, domates, salatalık, patlıcan, biber, karpuz, hurma yetiştirilmektedir. Yine de gıda ihtiyacının büyük bir kısmı ithal edilmektedir.

Petrolün milli gelirdeki payı fiyatlara bağlı olarak %20-30 arasında değişiklik göstermektedir. Petrol ekonomideki önemini korumakla birlikte, ekonominin çeşitlendirilmesi yönündeki çabalar sonucunda milli gelirdeki payı 1980'de %60'tan 1993'te %36'ya, 1998'de %21'e düşmüştür. 2000 yılında ise petrol fiyatlarının artmasıyla tekrar yükselmiştir.

GSYİH'İN SEKTÖREL DAĞILIMI (%)			
SEKTÖRLER	1998	1999	2000
Tarım, Hayvancılık, Balıkçılık	3.6	3.4	3.0
Sanayi	45.5	48.9	54.3
Ham Petrol	20.8	25.6	33.9
İmalat Sanayi	13.0	12.6	11.1
Elektrik, Su, Gaz	2.2	2.1	1.9
İnşaat	9.5	8.6	7.4
Hizmetler	50.9	47.7	42.7

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Country Profile 2001

Milli gelire en fazla katkı yapan emirlik yaklaşık %60 payla petrol rezervlerinin %90'ını topraklarında barındıran Abu Dhabi'dir. Ticaretin merkezi Dubai ise %25 civarındaki payı ile ikinci sırada gelmektedir.

GSYİH'İN EMİRLİKLER BAZINDA DAĞILIMI (%)			
	1997	1998	1999
Abu Dhabi	59.2	55.3	56.9
Dubai	25.8	27.9	26.7
Sharjah	8.9	9.9	9.6
Ras el-Khaimah	2.6	2.8	2.8
Ajman	1.6	2.0	1.9
Fujairah	1.3	1.5	1.5
Umm el-Qaiwain	0.8	0.6	0.6

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Country Profile 2001

İŞGÜCÜ

Nüfusun %80'ini yabancı işçiler ve aileleri oluşturmaktadır. Petrol bulunmasından sonra gelen yabancı işçilerle ülke nüfusu 1965-1995 arasında 15 kat artmıştır. Ülke %90'ı yabancılardan oluşan yaklaşık 1.5 milyon kişilik genç bir işgücüne sahiptir. Yabancı işgücünün büyük bir bölümü özel sektörde çalışmaktadır, kamu çalışanlarının ise %70'i BAE vatandaşlarıdır. İşsizlik resmi rakamlara göre %2-3 civarındadır.

İSTİHDAMIN SEKTÖREL DAĞILIMI (%)			
SEKTÖRLER	1995	1998	1999
Tarım, Hayvancılık, Balıkçılık	7.5	8.0	8.0
Sanayi	28.8	34.6	34.4
Madencilik	1.2	1.8	1.8
Ham Petrol	0.9	1.5	1.5
Diğer	0.3	0.3	0.3
İmalat Sanayi	11.1	12.8	12.9
Elektrik, Su, Gaz	2.2	1.7	1.7
İnşaat	14.4	18.3	18.0
Hizmetler	63.7	57.4	57.6

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Country Profile 2001

Yabancı işçilerin neredeyse hiçbiri sürekli oturma iznine sahip değildir ve vizeleri olması gerekmektedir. İşgücü sıkıntısı çekildiği dönemlerde vize affı uygulamaları, işsizlik olduğu dönemlerde ise yeni verilecek vizelerin durdurulması gibi uygulamalar olmaktadır. Ayrıca özel sektörün yetişen genç nesile yer açması amacıyla, yabancı işçiler için zorunlu emeklilik yaşı 60'tan 55'e indirilmiştir.

Özel sektör yabancılara istihdam sağlamayı hem verimlilikleri hem de daha düşük ücretler nedeniyle tercih etmekte, vatandaşlar ise daha az çalışma saatleri ve daha yüksek ücretler olan kamu sektöründe çalışmayı tercih etmektedirler. BAE vatandaşlarının emek-yoğun işlerde çalışmak istememesi yapısal bir problem oluşturmaktadır. Bu sorunun emirileştirme (emirization) adı verilen bir süreçte bilgi-yoğun sektörlerle öncelik verilerek ekonomide yapısal bir değişiklik yapılması yoluyla yabancı işgücü azaltılarak çözülmesi hedeflenmektedir.

PARA VE MALİYE POLİTİKALARI

Likiditesi yüksek olan BAE ekonomisinin para politikası enflasyonu kontrol altında tutmaya ve kuru korumaya odaklanmıştır. Resmi dolar kuru Kasım 1980'den bu yana 1 Dolar = 3.671 Dirhem olarak sabitlenmiştir.

Sabit dolar kuru ana gelir kaynağı olan petrol fiyatlarının dolar bazında olması nedeniyle mantıklı fakat doların değer kaybedip yenin güçlendiği dönemlerde ithal fiyatlarını artırarak sorun olan bir uygulamadır. 1993-96 arasında doların değer kaybetmesi para birimini sadece dolara değil bir kur sepetine bağlama düşüncesini getirmiş, fakat doların tekrar değer kazanması ile bu düşünce şimdilik askıya alınmıştır. Dinarı bir kur sepetine bağlı olan Kuveyt dışındaki bölge ülkelerinin para birimleri de sadece dolara bağlıdır.

BÜTÇE GÖSTERGELERİ				
(Milyon Dolar)	1996	1997	1998	1999
Gelirler	14,012	15,311	11,638	11,924
Petrol Gelirleri (%)	72.0	73.2	59.7	64.1
Giderler	20,885	17,545	19,474	19,621
Bütçe Dengesi	-6,873	-2,234	-7,835	-7,697
Bütçe Açığı/GSYİH (%)	-15.4	-4.5	-16.9	-14.1%

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Country Profile 2001

Abu Dhabi en zengin emirlik olarak federal bütçeye %90 oranında katkıda bulunmaktadır. Abu Dhabi'nin kendi bütçesi federal bütçeden daha büyüktür. Dubai federal bütçeye her yıl sabit olarak 1.2 milyar dirhem (327 milyon dolar) katkıda bulunmaktadır.

BAE konsolide bütçesi, petrol gelirlerine bağlı olmakla birlikte, yüksek harcama seviyesi ile ciddi oranlarda açık vermektedir. Brent petrolünün varil fiyatı 2000'de ortalama 28.5 dolar iken, 2001'de 24.3 dolara düşmüştür ve 2002'de 18.3 dolara kadar düştükten sonra 2003 yılında global resesyonun sona ermesi beklentisi ile 20.2 dolara yükseleceği tahmin edilmektedir. Bütçe 2001'de tahmini olarak milli gelirin %6.4'ü oranında açık vermiştir ve 2002'de bu açığın daha da derinleşerek %12.4'e ulaşacağı tahmin edilmektedir. Ülke bütçe açığını yabancı varlıklarından elde ettiği gelirlerden karşılamakta ve finans piyasalarında tahvil ve bono ihraç etme ihtiyacı duymamaktadır.

2000 bütçesinde 390 milyon dirhem (106.3 milyon dolar) olan proje harcamaları 2001 yılında 2.5 milyar dirheme (681.2 milyon dolar) çıkmıştır. Bunun %44'ü yol yapımı projeleri için emirliklere dağıtılacağı belirtilmekte idi. 640 milyon dirhem ise konut projelerine ayrılmıştır.

Toplam borcun milli gelire oranı 1998'de %39.1'den 2000 yılında %24'e düşmüştür. Toplam borç stoğunun 2/3'ü kısa vadeli ve ticari borçlardır. Borcun emirliklere dağılımı ile ilgili resmi bir kaynak olmamasına rağmen %75'inin Dubai'ye, %20'sinin ise Abu Dhabi'ye ait olduğu tahmin edilmektedir. Sharjah emirliğinin borçları geçmişte sorun yaratmış ve yeniden yapılandırılmıştır.

YATIRIMLAR

Milli gelirin yapısını ve üretim tabanını çeşitlendirme çabalarının sonucu olarak 2000 yılında 6.5 milyar dolarlık (milli gelirin %10'u oranında) yatırım yapılmıştır. Yatırım yapılan başlıca alanlar metaller, gıda ve kimyasallardır.

SANAYİ YATIRIMLARININ SEKTÖREL DAĞILIMI (Milyon Dolar)						
SEKTÖR	1998	%	1999	%	2000	%
Temel Metaller	908	23.2%	1,742	29.4%	1,747	27.1%
Metal Dışı Mineraller	1,158	29.6%	1,386	23.4%	1,614	25.0%
Gıda	513	13.1%	725	12.2%	835	12.9%
İşlenmiş Metal Ürünler	298	7.6%	454	7.7%	515	8.0%
Kimya	207	5.3%	325	5.5%	374	5.8%
Kauçuk ve Plastik	150	3.8%	220	3.7%	315	4.9%
Diğer	683	17.4%	1,073	18.1%	1,050	16.3%
Toplam	3,916	100.0%	5,926	100.0%	6,450	100.0%

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Country Profile 2001

En fazla yatırım yapan emirlik Dubai'dir. 2000 yılında ülkede yapılan yatırımların yarısından fazlası Dubai'de yapılmıştır.

SANAYİ YATIRIMLARININ EMİRLİKLER BAZINDA DAĞILIMI (Milyon Dolar)						
SEKTÖR	1998	%	1999	%	2000	%
Dubai	1,915	48.9%	3,202	55.9%	3,469	53.8%
Abu Dhabi	757	19.3%	911	15.9%	962	14.9%
Sharjah	461	11.8%	630	11.0%	775	12.0%
Ras el-Khaimah	424	10.8%	551	9.6%	759	11.8%
Ajman	118	3.0%	168	2.9%	212	3.3%
Fujairah	159	4.1%	181	3.2%	176	2.7%
Umm el-Qaiwain	80	2.0%	85	1.5%	96	1.5%
Toplam	3,915	100.0%	5,729	100.0%	6,450	100.0%

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Country Profile 2001

ENERJİ

Enerji alanında özellikle 1997'den bu yana yabancı yatırımcılar teşvik edilmektedirler. Enerji sektöründe başta Japon, Fransız ve İngiliz şirketler olmak üzere yabancı yatırımların payı %40'dır. BAE üretim paylaşım anlaşmaları ile yabancı ortaklıklar kuran Körfez'deki tek petrol üreticisi ülkedir.

Şubat 1999'da Abu Dhabi hükümetinin sahibi olduğu BAE Offsets Group (UOG) tarafından açıklanan ve Katar gazının BAE, Umman ve Pakistan'a taşınmasını öngören 3.5 milyar dolarlık Dolphin boru hattı projesi ülkenin artan enerji ihtiyacının karşılanması konusunda atılmış önemli bir adımdır.

Proje Katar'ın kuzeyinden Katar'daki işleme tesislerine ve Abu Dhabi'ye deniz altından boru hattı döşenmesini ve buradan Dubai, Umman ve ikinci evre olarak 2005 sonrasında da Pakistan'a gaz dağıtılmasını öngörmektedir. Bu proje kapsamında Aralık 2001'de, UOG'nin %51 hissedarı olduğu Dolphin Energy Limited (DEL), Katar ile Geliştirme ve Üretim Paylaşımı Anlaşması imzalamıştır. Gazın BAE'ye maliyeti 1.3 dolar/milyon BTU (British Thermal Units) olacaktır. Projenin mühendislik ve tasarım işleri ABD'li Foster Wheeler firmasına verilmiştir.

Mayıs 2001'de projedeki iki özel şirketten biri olan Enron'un projeden çekileceğini açıklaması ile bir duraklama yaşanmıştır. Enron hisseleri geçici olarak UOG'ye devredilmiştir. Bu hisseler diğer hissedar TotalFinaElf ve büyük petrol şirketlerinin ilgisini çekmektedir. Enron'un çekilmesinin projeye ilgili değil tamamen kendi kurumsal stratejileri ile ilgili olduğu bilindiğinden çok büyük sorunlar yaratmamıştır. Dolayısı ile Enron'un Aralık ayı başında iflas etmesinin etkisi de sınırlı kalmıştır. Ülkenin Enron'un iflasından görebileceği muhtemel zarar Abu Dhabi Gaz Likiditasyon Şirketi (Adgas)'nin Enron'un Hindistan'daki Dhabol enerji projesine yılda 480,000 ton doğal gaz sağlama konusundaki kontratları nedeniyle olacaktır. Gaz verme işleminin henüz başlamamış olması ve proje hakkında halihazırda varolan şüpheler sebebiyle bunun da hesaplanmış bir risk olduğu söylenebilir.

PETROL VE DOĞALGAZ				
	1997	1998	1999	2000
Ham Petrol Üretimi (milyon varil/gün)	2.28	2.10	2.00	2.12
Abu Dhabi (%)	86.8%	86.7%	87.0%	90.1%
Doğal Gaz Üretimi (milyar m ³)	35.80	36.50	37.00	41.88
Petrol İhracat Gelirleri (Milyar Dolar)	15.77	10.72	14.34	23.38
Likit Gaz Petrol Gelirleri (Milyar Dolar)	2.11	1.4	1.73	2.84

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Country Profile 2001

Ülkenin enerji ihtiyacı yılda %10-15 civarında artmaktadır. Yaz aylarında klima kullanımı, petrokimya ve alüminyum gibi yoğun enerji kullanılan sanayi sektörleri enerji ihtiyacını artırmaktadır. Elektrik ihtiyacının tamamı fosil yakıtları kullanan termal tesislerden karşılanmaktadır.

Su kaynakları konusunda sıkıntı olmasına rağmen, cömert sübvansiyonların etkisiyle, dünyada kişi başı su tüketimi en yüksek olan ülkelerden biridir. Su kaynaklarının kısıtlı olması hükümeti dezalinasyon (deniz suyunu içme suyuna dönüştürme) tesislerine büyük harcamalar yapmaya yöneltmiştir. Her gün ev kullanıcılarına 420

milyon m³ su sağlayan bu tesisler ihtiyacın %80'ini karşılamaktadır. Ancak artan talebi karşılayabilmek için, bu alanda daha da gelişmeye ihtiyaç vardır.

Elektrik ve su alanındaki enerji projelerinde önemli bir canlanma sözkonusudur. 2004 yılında tamamlanması planlanan 1.6 milyar dolarlık Shuweihat projesi ile 1,500 Mw elektrik ve günde 380 bin m³ damıtılmış su üretilmesi imkanı elde edilecektir. Projenin finansmanını İngiliz Barclays Capital ve Abu Dhabi İslami Bankası sağlamaktadır. Projenin sahibi ve işleticisi Abu Dhabi Su ve Enerji İdaresi (ADWEA), ABD'li CMS Enerji ve İngiliz International Power'dan oluşan bir konsorsiyum olan Shuweihat CMS International Power Company'dir. Tesisin yapımı Aralık ayında 900 milyon dolar değerinde bir kontratla Siemens Enerji'ye verilmiştir.

Gündemde olan bir başka proje ise 2006 yılında tamamlanması planlanan Umm el Nar projesidir. Mevcut düşük kapasiteli bir tesise eklenecek olan proje ile 1,000 Mw elektrik ve günde 300 bin m³ su üretilmesi planlanmaktadır. Bu projede de ortaklık yapısı %60 ADWEA %40 yabancı yatırımcı olarak öngörülmektedir.

TELEKOMÜNİKASYON

Etisalat Telekom %40'ı halka açık olan telekom tekelidir. Etisalat bölgedeki en iyi donanımlı operatörlerdendir ve pek çok alanda gelişmiş ülkelerle kıyaslanabilir hizmet kalitesine sahiptir. Mobil iletişim alanında, Ericsson ve Motorola gibi uluslararası altyapı tedarikçileri ile birlikte çalışmıştır. Mobil telefon penetrasyonu %20'ye yakındır.

Şirket 2000 yılında %21.7 artışla 654 milyon dolar kar açıklamıştır. 8,000 kişi istihdam eden şirket 1999 yılında emirleşme programı kapsamında 770 BAE vatandaşını eğitim programları ile işe almıştır. Halihazırda %28 olan işgücündeki BAE vatandaş oranının 2001 yılı itibari ile %46'ya çıkarılması hedeflenmiştir.

İletişim Bakanı tekelin kalkmasının ülke yararına olmayacağı görüşündedir. Ancak Dünya Ticaret Örgütü tekelin kaldırılması yönünde baskı oluşturabilir. Öncelikle rekabete açılacak hizmetler belli olmamakla birlikte tam liberalizasyonun 2005 itibari ile gerçekleşmesi beklenmektedir.

ULAŞTIRMA

1970 öncesi altyapı sifıra yakın olduğundan oldukça gelişmiş ve modern bir altyapı oluşturan Birleşik Arap Emirlikleri'nde, şehirler birbirine modern otoyollarla bağlıdır. Her emirlikte bir havaalanı bulunmaktadır. Ülkedeki limanlar son derece modern olup, mallar daha çok deniz yoluyla ithal edilmekte ve daha sonra karayoluyla gerek emirlikler içinde gerekse Körfez Ülkeleri'ne dağıtımı yapılmaktadır.

Liman altyapısı emirlikler arasında rekabetin yoğun olması nedeniyle oldukça gelişmiştir. 15 liman vardır. Başlıca limanlar Dubai'deki Jebel Ali ve Raşid limanlarıdır. Sharjah'ın başlıca limanı Khalid limanıdır. Fujairah limanlarında da canlanma gözlenmektedir.

Halihazırda demiryolu yoktur. Dubai 2003 yılında başlayacak ve ülkenin ilk yolcu demiryolu olacak bir demiryolu projesini açıklamıştır. Öncelikle Dubai'den geçecek olan hattın daha sonra Abu Dhabi ve diğer emirliklere genişletilmesi sözkonusudur.

Uzak Doğu ve Avrupa arasında uluslararası deniz taşımacılığı yapan firmalar, Körfez'de durarak yükleme ve boşaltma işlemlerini yapmakta ve Dubai bu konuda

aslan payını almaktadır. Dubai Limanı'nın gelişmiş tesis ve hizmetleri uluslararası deniz taşımacılığı firmalarının tercihi olmaktadır. Dubai'de boşaltılan mallar deniz yoluyla İran'a oradan tren ve karayoluyla Orta Asya Cumhuriyetleri'ne taşınmaktadır. Dubai Havalimanı kargo taşımacılığı alanında bölgenin en gelişmiş havaalanı olup, Uzak Doğu'dan deniz yoluyla gelen kargoların büyük bölümü daha sonra Avrupa'ya havayoluyla taşınmaktadır.

DIŞ TİCARET

BAE liberal bir ticaret rejimine sahiptir; ihracat ve ithalat ürünlerinde ciddi bir kısıtlama bulunmamaktadır. BAE'nde gümrük vergisi, alkollü içecek ve tütün mamülleri hariç, tüm ürünler için %4'tür. Bu oran alkollü içecekler için %50, tütün mamülleri için %100'dür. Pazar hemen her ülke menşeli mala açıktır.

BAE'nin ihraç ettiği başlıca ürünler petrol, çimento, alüminyum ve tekstil ürünleri; ithal ettiği başlıca ürünler ise makine, ulaşım araçları, tekstil, kimyasallar, metal dışı mineral mamüller, bilimsel araç-gereç, gıda, demir-çelik ve ürünleri, kauçuk ve plastik, mobilya ve kağıt ürünleridir.

DIŞ TİCARET GÖSTERGELERİ			
(Milyar Dolar)	1998	1999	2000
İhracat	33.8	39.9	50.9
İthalat	30.5	32.8	34.5
İhracat/İthalat (%)	111	122	148
Ticaret Hacmi	64.3	72.7	85.4
Ticaret Dengesi	3.3	7.1	16.4
Cari Denge	0.4	4.0	13.2
Cari Denge/GSYİH (%)	0.9	7.3	20.0

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Country Report, January 2002

2000 yılında BAE'nin ihracatı 51 milyar dolar, ithalatı ise 35 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2000 yılı boyunca 30 dolar olarak seyreden yüksek ham petrol varil fiyatlarının etkisiyle, BAE ticaret dengesi 2000 yılında rekor kırarak 16.4 milyar dolar fazla vermiştir. Cari denge ise 13.2 milyar dolar fazla vermiştir.

Son on yılda önemli ölçüde artan petrol dışı ihracatın büyük bir kısmı Dubai üzerinden yapılmaktadır. Petrol dışı ihracatın artmasında re-eksport önemli bir rol oynamakla birlikte yerel imalat sanayilerinde alüminyum ve tekstilin de katkısı önemlidir. Petrol dışı ihracata konu olan başlıca mal grupları çimento ve toprak mamülleri, metaller ve madeni eşyalar, tekstil ürünleri, gıda, kimyasallar, plastik ve kauçuktur.

DIŞ TİCARETİN DAĞILIMI (Milyar Dolar)					
	1996	1997	1998	1999	2000
İhracat	35.2	38.1	33.8	39.9	51.1
Re-eksport (%)	25.9	27.3	34.6	32.8	26.8
Ham petrol ve petrol ürünleri (%)	46.0	41.5	31.7	35.8	45.8
İthalat	25	28.5	30.5	32.8	34.2
Ticaret Hacmi	60.2	66.6	64.3	72.7	85.3

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Country Profile 2001

Re-eksport ticaret hacminin üçte birini oluşturmaktadır. İthalatın %25'inden fazlası re-eksport edilmektedir. Dubai'de bu oranlar daha da yüksektir. Ülke Hong Kong ve Singapur'dan sonra en büyük re-eksport merkezi olarak gösterilmektedir. Re-eksport konusundaki rekabet gücü düşük vergiler, modern altyapı, hızlı nakliyat ve tarihsel olarak da tüccarların yoğun olduğu bir bölge olmasından kaynaklanmaktadır.

Re-eksport edilmek üzere ithal edilen bir ürünün ülkede kalış süresi altı ayı geçmemektedir. Re-eksporta konu olan başlıca mallar gıda-içecek, kimyasallar, tekstil ürünleri, metaller ve madeni eşyalar, makine ve teçhizat, elektronik cihazlar, plastik ve kauçuktur.

Petrol dışı ihracatın %82'si Dubai Emiriği'nden gerçekleşirken, sırasıyla Abu Dhabi, Ajman, Ras el-Khaimah, Fujairah ve Sharjah izlemektedir.

BAE'nin başlıca ihracat yaptığı ülke ham petrol ihracatının yarısından fazlasını, doğalgazın ise tamamına yakını alan Japonya'dır. BAE Japonya'nın petrol ihtiyacının 1/3'ünü, doğalgaz ihtiyacının ise 1/8'ini karşılamaktadır. BAE'nin ithalat kaynaklarının kıtalararası önem sıralamasında, Asya başta gelmekte, onu Avrupa, Amerika ve Afrika izlemektedir. Körfez Ülkeleri ile ticari ilişkileri toplam ticaret hacminin %5'ini aşmamaktadır.

BAŞLICA DIŞ TİCARET ORTAKLARI (2000)	
İHRACAT	İTHALAT
Japonya (%33.9)	İngiltere (%7.8)
Hindistan (%7.5)	ABD (%7.3)
Singapur (%5.2)	İtalya (%6.9)
G. Kore (%3.7)	Japonya (%6.6)

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Country Report, January 2002

Umman, İran ve Almanya bu tabloda görünmeyen ancak önemli dış ticaret ortaklarından bazılarıdır. Dağılan Rusya'nın güney ülkeleri ile de ticaret bağları gelişmeye başlamıştır. Haziran 2001'de Irak ve BAE yetkilileri El Aksa Ticaret, Nakliye ve Turizm adında ortak bir şirket kurma kararı almışlardır.

İran ve Hindistan başlıca re-eksport yapılan ülkelerdir. En çok re-eksport yapılan ülkeler arasında Körfez Ülkeleri, Rusya, Bağımsız Devletler Topluluğu, Güney Afrika ve İran'dır.

Bölgede bir ticaret bloğu oluşumu sözkonusudur. Mart 2001'de BAE Arap Serbest Ticaret Bölgesi'nin kurucu üyesi olmayı kabul etmiştir. Bu anlaşmanın 2005'te imzalanması beklenmektedir. Bu bölgesel bloğun kurulmasındaki bir motivasyon kaynağı da Körfez Ülkeleri İşbirliği Konseyi (GCC)'nin petrol ihracatını daha serbest koşullarda yapılabilmesi için AB ile bloklararası bir serbest ticaret anlaşması yapılabileceği düşüncesidir. Bu amaçla AB ve GCC yetkilileri arasında Mayıs 2001'de Bahreyn'de yapılan müzakereler ise bu düşüncenin gerçekleşmesinin pek muhtemel görünmediğini ortaya koymuştur. BAE, AB ile Serbest Ticaret Anlaşması ile ilgili görüşmelerini sürdürmektedir.

Körfez Ülkeleri İşbirliği Konseyi, BAE, Suudi Arabistan, Kuveyt, Bahreyn, Katar ve Umman olmak üzere altı ülkeden oluşmaktadır. Sözkonusu ülkeler arasındaki ticarete, tüm tarım ürünleri, sanayi ürünleri ve doğal kaynak ürünleri gümrük tarifesi ve diğer ek vergilerden muaf tutulmaktadır. Ancak, sözkonusu ürünlerin bu muafiyetten faydalanabilmeleri için ürünün üye ülkede en az %40 katma değer almış

olması ve ürünün üretildiği tesisin %100 yerli veya en az %51 hissesinin yerli olması ve ilgili ülkedeki Sanayi Bakanlığı'ndan izin almış olması gerekmektedir.

Körfez Ülkeleri İşbirliği Konseyi üyeleri Aralık 2001 sonunda Muskat'ta yapılan zirvede iki önemli karar almıştır: Gümrük Birliği'nin iki yıl öne alınarak Ocak 2003'te gerçekleştirilmesi ve 2010 itibari ile tek para biriminin oluşturulması. Gümrük Birliği durumunda düşünülen ortak gümrük oranları %5.5 ve %7.5'tur. Bu oranlar gümrük oranlarının %20 olduğu Suudi Arabistan için çok düşük, %4 olduğu BAE için ise yüksektir. Ortak para biriminin ise kısa ve orta vadede gerçekleşmesi olası görünmemektedir.

BAŞLICA EMİRLİKLERİN EKONOMİK YAPISI

ABU DHABI EMİRLİĞİ

Abu Dhabi federal başkent ve aynı zamanda en büyük emirliktir. Yüzölçümünün %80'ini kaplamakta, nüfusun %40'ını barındırmaktadır. Petrol ve doğalgaz rezervlerinin %90'ından fazlasına sahip olması özellikleri ile en zengin emirliktir.

GSYİH'NİN SEKTÖREL DAĞILIMI (1999)	
SEKTÖRLER	(%)
Tarım, Hayvancılık, Balıkçılık	4.1
Sanayi	66.7
Ham Petrol	42.7
İmalat Sanayi	13.0
Elektrik, Su, Gaz	2.1
İnşaat	8.9
Hizmetler	29.2

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Country Profile 2001

Abu Dhabi ekonomisini çeşitlendirmek ve know-how ve yönetim ekspertizi açısından yabancı yatırımlara açıktır. Enerji sektöründe hükümetin ABD'li CMS ve İngiliz National Power'ın %40 ortaklığı ile yaptığı işbirliğinin benzer altyapı projelerinde devam etmesi beklenmektedir.

DIŞ TİCARET (1999)			
İhracat (Petrol Dışı Ürünler)		İthalat	
Ülke	('000 Dolar)	Ülke	('000 Dolar)
İngiltere	811.9	Suudi Arabistan	740,408
ABD	730.7	Japonya	757,569
Kanada	332.0	Almanya	681,470
Fransa	321.1	İngiltere	597,693
Avustralya	264.0	İtalya	574,723
Japonya	137.4	Fransa	329,467
Almanya	131.5	Hollanda	148,060
Yeni Zelanda	129.8	Katar	123,922
Diğer	4,605.5	Diğer	1,850,484
Toplam	7,464.0	Toplam	5,803,795

Petrol rezervlerinin büyük bölümü Abu Dhabi Hükümeti'ne bağlı olan The Abu Dhabi National Oil Company (ADNOC)'a ait olup, şirketin esas faaliyetleri petrol çıkarma, üretim ve rafineridir. Firma, ayrıca petrol ve doğal gaz ürünlerinin taşınması ve yan

ürünlerin dağıtımını da yapmaktadır. Dünyanın ilk on petrol firması arasında yer alan ADNOC günde 2 milyon varil petrolün üretimini gerçekleştirmektedir.

Hidrokarbon yan ürünleri, BAE'nin sanayi sektöründe önemli bir rol oynamaktadır. Avrupa'nın kimya devi Borealis firması ile %60-%40 ortaklık kuran Abu Dhabi Polymers Company (Bourouge) katma değerli petrokimya ürünleri alanında önemli bir adımdır. Gelişen hammadde imalatına bağlı olarak plastik sanayinin gelişmesi de beklenmektedir. BAE'nin birçok bölgesinde diğer hidrokarbon bazlı sanayi projeleri aktif olarak faaliyet göstermekte veya gelişme aşamasında bulunmaktadır.

Petrol dışında Abu Dhabi'de imalat ve gıda sanayi gelişme göstermektedir. Abu Dhabi Hükümeti, sanayi sektörünün gelişmesine özel bir önem verirken özel sektörü sanayi yatırımlarına teşvik etmektedir. Abu Dhabi Hükümeti, General Industry Corporation kanalıyla sanayi projelerini desteklemektedir. Bu çerçevede, Abu Dhabi yakınlarındaki Musaffah sanayi bölgesinde sanayi yapıları başlamıştır.

Hükümetin sağladığı teşviklerle sanayi sektörünün GSYİH'ya katkısının 1998'de 11.1 milyar dirhemden, 2003'te 16.3 milyar ve 2008'de 20.9 milyar dirheme çıkması beklenmektedir. Yerel sanayiler geliştirilerek ithalata bağımlılığın azaltılması da amaçlanmaktadır. General Industry Corporation'a bağlı Sanayi Kredileri Fonu, Abu Dhabi'deki sanayi gelişimini teşvik eden önemli bir faktördür. Fon sermayesi 100 milyon dirhem olup, amaç sanayi sektöründeki yatırımları teşvik etmektir. Sözkonusu fon, sanayi projelerine orta ve uzun vadeli kredi temin etmektedir. Kredi alabilmek için en önemli koşul yatırımın Abu Dhabi Emirliği'nde ve %51'nin yerli yatırımcıya ait olmasıdır.

Abu Dhabi Emirliği'nde yatırım olanakları ve buna bağlı olarak da gelir kaynağı yaratmak amacıyla "El Saadiyat Serbest Bölgesi" kurulmasına karar verilmiştir. Projenin tahmini değeri 3 milyar dolar olup, yükleme ve depolama işlemlerinin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Projenin yürütülmesi, bölgenin altyapı geliştirme ve işletmesi 33 yıllığına Japon Nomura Securities International'e verilmiştir. Varılan anlaşmaya göre bu süre 50 yıla kadar uzatılabilecektir.

Abu Dhabi Emirliği, özellikle enerji ve su sektörlerinde özelleştirme çalışmalarına hız vermiştir. Dubai liberalleşme konusunda daha olumlu olmakla birlikte, kamu sektörünün başkentte olması nedeniyle özelleştirme çalışmaları ağırlıklı Abu Dhabi'de sürmektedir.

Abu Dhabi inşaat sektörü, 1999-2000 yıllarındaki durgunluk döneminden sonra canlanma sürecine başlamıştır. Abu Dhabi yakınlarında kurulacak olan "Saadiyat Serbest Bölgesi" projesinin ilk etabı 1 milyar dolarlık inşaat işlerini kapsamaktadır. Bunun yanısıra Abu Dhabi şehrini kıtaya bağlayan 200 milyon dolar değerinde 920 km uzunluk ve 210 metre genişliğinde üçüncü bir köprü inşaatı projesi gündemdedir.

DUBAİ EMİRLİĞİ

Emirliğin konumu 1991 Körfez Savaşı sonrasında güçlenmiştir. Dubai bölgenin ticaret merkezi olabilmek için para ve zaman harcamış, yatırım yapmıştır. Emirliğin ekonomisindeki başlıca faktör re-eksport ticareti olup dış ticaret hacmi milli gelirinin iki katıdır.

Dubai yalnız ülkenin değil tüm Basra Körfezi'nin ticaret merkezidir. En işlek liman ve havaalanına sahiptir. Dubai azalan petrol rezervlerini telafi etmek için ekonomisini çeşitlendirme yönünde en çok çaba gösteren emirliktir. Turizm, inşaat, telekom,

medya ve finansal hizmetler sektörleri gelişmiştir. İmalat sanayi de gelişmekte olan fakat güçlü bir alandır.

Yeni yatırımların pek çoğu Dubai'de gerçekleşmektedir. Teknoloji, turizm ve diğer hizmet sektörü kolları yatırım yapılan başlıca alanlardır.

GSYİH'NİN SEKTÖREL DAĞILIMI (1999)	
SEKTÖRLER	(%)
Tarım, Hayvancılık, Balıkçılık	0.9
Sanayi	23.0
Madencilik	0.2
İmalat Sanayi	12.2
Elektrik, Su, Gaz	1.9
İnşaat	8.8
Hizmetler	76.1

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Country Profile 2001

Bir internet ve medya serbest bölgesi olan Dubai Internet City (DIC) projesi Ekim 1999'da planlanmış ve Ekim 2000'de açılmıştır. Yapımı 250 milyon dolara mal olan DIC Dubai Emirliğinin velihtı Şeyh Muhammed bin Raşid El Maktum'un projesidir. Jebel Ali'nin ticaret üssü olması gibi Dubai de bu proje sayesinde bölgenin e-ticaret üssü olmuştur. Bölgenin yeni ekonomi üssü olmaya aday olan DIC Microsoft, Oracle, HP, Cisco gibi bilişim devlerine ve yeni girişimler olan dot.com şirketlerine evsahipliği yapmaktadır.

DIC'de verilen serbest bölge teşvikleri benzeri teşvikler, %100 yabancı şirket kurma, vergiden muaf kurumsal kar, sınırsız kar transferi haklarını içermektedir. 50 yıllık yenilenebilir kira kontratları uzun vadeli yatırım planlarını mümkün kılmaktadır ve teknolojik altyapı dünya standartlarındadır.

DIC'in bir parçası olarak kurulan Dubai Medya City (DMC) ise haber ve eğlence içeriği sağlayıcılarına evsahipliği yapmaktadır. Federal yayıncılık yasaları DMC'de uygulanmaktadır ve basın-yayın özgürlüğü sağlanmaktadır. Sansürün yaygın olduğu ülkede önceleri şüphe ile karşılanan bu uygulama Bilgi ve Kültür Bakanı Bakan Şeyh Abdullah bin Zayed El Nahyan tarafından desteklenmiş ve basın-yayın özgürlüğü övülmüştür. Bu en azından birkaç yatırımcıyı ikna etmiştir. Mart 2001'de Londra bazlı Arap uydu kanalı Ortadoğu Yayıncılık Merkezi (MBC) Dubai'ye taşınacağını açıklamıştır. Ancak bugüne kadar hükümetin basın-yayın özgürlüğü konusundaki tavrını ölçebilecek bir durum ortaya çıkmamıştır.

DIŞ TİCARET (1998)					
İhracat		İthalat		Re-eksport	
Ülke	(Milyon Dolar)	Ülke	(Milyon Dolar)	Ülke	(Milyon Dolar)
Japonya	146.6	Japonya	1,890	İran	760.4
İngiltere	112.8	ABD	1,760	Hindistan	270.0
ABD	112.8	Çin	1,630	S. Arabistan	200.6
Tayvan	89.3	İngiltere	1,380	Kuveyt	178.9
Hindistan	60.1	Almanya	1,212	Türkiye	159.1
Almanya	59.3	Hindistan	1,120	Cezayir	154.3
Diğer	819.2	Diğer	9,608	Diğer	2,576.7
Toplam	1,400.0	Toplam	18,600	Toplam	4,300.0

BAE'ne yapılan ithalatın %75'i Jebel Ali ve Port Rashid Limanlarından gerçekleştirilmektedir.

1970'lerden bu yana, petrol gelirlerinin büyük bölümünün altyapı yatırımlarına ayrılan Dubai'de, limanlar, ulaştırma altyapısı, gümrüksüz bölgeler, iletişim ve turizm sektörleri alanında büyük atılımlar gerçekleştirilmiştir. Petrol gelirlerinin büyük bölümünü altyapı yatırımlarına ayıran Dubai Emirliği'nin petrol rezervleri giderek azalmakta olup, 10 yıl içinde Emirliğin petrol ithal etmeye başlayacağı tahmin edilmektedir. Doğalgazın ise yaklaşık tamamı Sharjah Emirliği'nden ithal edilmektedir.

Dubai Emirliği, ülkeye yabancı yatırımın çekilmesi ve ekonomik liberalizasyon yönünde lokomotif görevini yapmaktadır. Dubai Emirliği'nin ana hedefleri arasında petrol dışı sektörlerin büyümesini ve yabancı yatırımları teşvik etmek, özelleştirmeye önem vermek, Dubai'nin bilgi ve iletişim teknolojisinde bölgesel bir konuma getirilmesi bulunmaktadır.

Dubai'deki sanayi sektörü özellikle Jebel Ali ve Dubai Yatırım Parkı olmak üzere iki noktada yoğunlaşmaktadır. Ülkenin petrol sektörü dışında en büyük ihracatçısı olan Dubai Alüminyum dışında gıda ve içecek sektörleri de gelişme göstermektedir.

Ülkede olduğu gibi Dubai Emirliği'nde de hareketli bir inşaat sektörü mevcuttur. Bununla beraber, inşaat faaliyetleri, konut ve ticari yapı sektörlerindeki arz fazlası nedeniyle azalmaya başlamış ve durgunluk dönemine girmiştir. Ancak, bununla birlikte bazı büyük ticaret merkezlerinin tevsi projeleri sürmektedir.

Bağımsız enerji projelerinin amacı elektrik üretim kapasitesinin 2500 MW'tan 2010 yılında 7536 MW'a çıkarılmasıdır. Deniz suyundan tatlı su üretiminin de günlük 990 bin m³'den 2010 yılında 2.2 milyon m³'e çıkarılması hedeflenmektedir.

11 Eylül'ün etkisi en fazla havayolları, konferans ve turizm sektörlerinde hissedilmiştir. Etkinin daha fazla hizmet sektöründe hissedilmesi nedeniyle en fazla etkilenen Emirlik ise Dubai olmuştur. Kasım ayında Dubai'de doluluk oranları %30'a kadar inmiştir. Önemli konferanslar iptal edilmiş veya ertelenmiştir, planlandığı gibi yapılanlara ise katılım düşmüştür. Dubai'nin altın sektörü de düşen ziyaretçi sayısı ile birlikte durgunluk yaşamıştır. Ancak yine de bu sektörlerdeki kamu yatırımları durdurulmamıştır. Kasım ayında yeni uçak alımları ile ilgili kontratlar yapılmış, Palmiye Adası projesinde arazinin ıslahı için ihale sonuçlandırılmıştır. 11 Eylül'ün etkisi yılbaşı itibari ile gerilemiş gözükmektedir.

Dubai İş Ortamı

Dubai, gelişmiş ekonominin tüm fırsatlarını sunmaktadır. Gelişmiş altyapı ve hizmetler sektörü en yüksek uluslararası standartlara uygunluk göstermektedir.

- Liberal ekonomi
- Gelişmiş finans ve hizmetler sektörü
- Gelişmiş fuar alanları ve konferans merkezleri
- %0 kurumlar ve gelirler vergisi
- Ticari serbesti
- Düşük oranlarda gümrük vergisi
- Pahalı olmayan enerji kaynakları
- Göreceli olarak ucuz işgücü

Dubai'nin yabancı firmalara sunduğu diğer imkanlar ise şöyle sıralanabilir;

- Distribütör ve bayilere doğrudan satış
- Şube veya mümessillik ofislerinde 100% yabancı sermaye
- Limited şirketlerde maksimum %49'luk yabancı pay
- Serbest Bölgelerde yatırım teşvikleri

Halihazırda Dubai Emirliğinde faaliyet gösteren Jebel Ali ve Dubai Havalimanı Serbest Bölgeleri yatırımcılara cazip fırsatlar sunmaktadır. Söz konusu fırsatlar aşağıdaki gibidir;

- %100 yabancı sermaye (BAE'nde yabancı şirketler için genellikle %51 oranında BAE vatandaşlarının iştiraki gerekmektedir.)
- Tercihe dayalı diğer düzenlemeler çerçevesinde, gerçek ve tüzel kişilere, özel bir izinle yenilenebilecek şekilde 15 yıllık sıfır vergilendirme garantisi
- Gümrüksüz girdi ithalatı
- Düşük gümrük tarifeleri
- Kar ve sermayenin %100 yurtdışına çıkışı
- Döviz işlemlerinde hiçbir sınırlama bulunmaması
- Gelişmiş ulaştırma ve dağıtım ağı

Dubai iki limanı ve havaalanında serbest bölgeler tesis etmiştir.

Limanlar

Ülkenin en önemli iki limanı olan Rashid ve Jebel Ali Limanları Körfez Bölgesi ticaretinde önemli bir konuma sahiptirler. Dubai Emirliği'nde yer alan her iki liman Dubai Limanlar İdaresi altında faaliyet göstermektedir.

1976 yılında Rashid Limanı'nın tamamlanmasını takiben yetkililer Jebel Ali Bölgesi'nde dünyanın en büyük insan yapımı limanının yapılmasına karar vermişlerdir. 1979 yılında hizmete giren Jebel Ali Limanı, Çin Duvarı ve Hoover Barajı ile birlikte uzaydan görülebilen insan yapımı üç eser arasında yer almaktadır.

Jebel Ali Limanı'nın yakınında Serbest Bölge'nin de tamamlanmasıyla liman ve bölge uluslararası yatırımcıların dikkatini çekmeye başlamıştır. Jebel Ali, özellikle, dökme mal ve Jebel Ali Sanayi Bölgesi'ndeki üretim tesislerine sanayi malzemesi nakli için kullanılmaktadır.

Mayıs 1991'de Rashid Limanı ile birleşen Jebel Ali Limanı'nın konteyner trafiği %50 artarken, Rashid Limanı'nın %10 oranında artmıştır. Her iki limanı kapsayan Dubai Limanlar İdaresi, Amerikan, Avrupa, Japon, Hindistan ve Tayvan pazarlarındaki büyümenin sonucu olarak 1997 yılında %16'luk bir büyüme kaydetmiştir.

Rashid Limanı'na ulaşan kargo konteynerlerinin %50'si Dubai'ye girerken kalan bölümü bölge ülkelerine taşınmaktadır.

Jebel Ali Serbest Bölgesi

1985 yılında Dubai'de kurulan Jebel Ali Serbest Bölgesi (JASB) Arap Yarımadası'nda kurulan ilk serbest bölge özelliğini taşımaktadır. Tesisin altyapısı için 2.5 milyar dolar yatırım yapılmıştır. JASB'de 1999 sonu itibarı ile 70 ülkenin 1600'ün üzerinde firması faaliyet göstermektedir. Bölgede Aralık 2001 itibarı ile 8 Türk firması bulunmaktadır.

Dubai Emirliği'nin Körfez  lkeleri'ne bir giriş kapısı olması ve evre ülkelerdeki 1.5 milyar nüfuslu bir tüketiciler pazarına hitab etmesi JASB'nin özel bir önem kazanmasına yol açmıştır.

Serbest bölge içindeki Jebel Ali Limanı dünyanın en büyük limanları arasındadır. JASB, Umman, Katar, Bahreyn, Suudi Arabistan, İran ve Kuveyt'e uluslararası karayolu ağıyla bağlı olup, Hindistan Altkıtası, Yemen, Güney ve Doğu Afrika ülkelerine doğrudan deniz taşımacılığı yapılmaktadır. Uluslararası Dubai Havaalanı'ndan ise günde 100 farklı noktaya 300 uçuş bulunmaktadır. Dünyanın önde gelen 125'ten fazla deniz taşımacılığı firması Dubai'ye uğramaktadır.

Serbest bölgenin kurulmasındaki başlıca amaç teknoloji, yönetim ve pazarlama etnikleri konusunda edinilecek know-how'dır. okuluslu şirketler bölgeyi daha çok dağıtım merkezi olarak kullanmaktadır. General Motors, AEG, Aiwa, BP, Geigy ve Heinz gibi birçok uluslararası firma JASB'yi bölgesel dağıtım merkezi olarak tercih etmiştir. Endüstriyel yatırımların ise büyük bir kısmı tekstil ve elektronik aletlerin son montajı alanında yoğunlaşmıştır. Serbest Bölge İşletmesi son yıllarda limanın kargo hacmini artırma garantisi veren potansiyel yatırımcılara öncelik vermektedir.

JASB'nin ilgi görmesindeki en önemli teşvik maddesi gümrük ve vergiler muafiyetinden çok, mülkiyetin sınırlı olduğu ülkede 1 milyon dirhem (272,500 dolar)  zeri yatırım yapan firmaların %100 sahiplikle iş yapabilmeleridir.

Dubai Emirliği'nin ithalatının ihracatından fazla olması nedeniyle kargo firmaları arasında yaşanan rekabetten dolayı taşımacılık ücretleri de çok uygun düzeydedir.

JASB imalat ve depolama için temel önemdedir. Jebel Ali'de bir de sanayi parkı planlanmaktadır. Diğer emirliklerde de serbest bölgeler kurulmuştur. Ancak serbest bölgelerde gelinen nokta uluslararası şirketlerin bu bölgeleri dağıtım merkezi olarak kullanmalarındadır. Sanayi yatırımları ise tekstil ve elektronik cihaz montajında yoğunlaşmıştır.

SHARJAH EMİRLİĞİ

Sharjah önemli bir liman ve sanayi merkezidir. Küçük emirlikler arasında en fazla endüstriyel aktivite geleneğine sahip olan emirliktir. BAE sanayi üretiminin %45'ini gerçekleştirmektedir. İki limana sahiptir. Ticaret konusunda Dubai ile rekabet halindedir.

Modernizasyon ve hızlı şehirleşmeye bağlı olarak tüm sektörlerde dikkate değer büyüme yaşanmaktadır. Sharjah'ta yapılan bir sanayi yatırımının maliyeti diğer emirliklerle karşılaştırıldığında %35 oranında daha ucuzdur. Bunun en önemli nedeni ise sanayide kullanılan su ve elektrik maliyetlerinin %70'inin devlet tarafından karşılanmasıdır. Ülkedeki sanayi yatırımlarının %50'si Sharjah Emirliği'nde faaliyet göstermektedir.

Sanayi yapısına bakıldığında ise kimya, metal, ağaç ürünleri ve ağaçtan mobilya, gıda, içecek ve tütün en önemli sektörleri oluşturmaktadır.

1974 yılında başlayan petrol  retilimi, 1980 ve 1982'de yeni petrol sahalarının bulunmasıyla önemli bir şekilde artmıştır. Sharjah'ta toplam doğalgaz  retilimi günde 21.2 m³'e ulaşmış olup, Hamriyah Bölgesinde yeni bulunan gaz rezervleriyle bu oranın yakın bir gelecekte ikiye katlanması beklenmektedir.

Sharjah'ta diğer emirliklerde olduğu gibi gümrük tarife oranı %4 olup, gıda ürünleri için bu oran %1'dir. Yerel sanayide kullanılmak üzere ithal edilen hammadde ve makinalara gümrük vergisi muafiyeti bulunmaktadır.

DIŞ TİCARET (1999)			
İhracat		İthalat	
Ülke	(Milyon Dolar)	Ülke	(Milyon Dolar)
Malezya	59.2	Fransa	158.8
Hindistan	26.4	Hindistan	117.7
Yemen	23.1	ABD	101.3
Suudi Arabistan	21.1	Japonya	89.6
Kuveyt	15.4	İtalya	74.7
Katar	11.9	Almanya	71.1
Eritre	10.5	Çin	64.6
Sudan	9.3	İngiltere	60.3
Diğer	122.7	Diğer	580.0
Toplam	299.6	Toplam	1,318.1

Sharjah'ta Hamriyah ve SAIF (Sharjah Airport Free Zone) olmak üzere iki Serbest Bölge faaliyet göstermektedir. Her iki bölgede de %100 yabancı sermayeli firmaların faaliyet göstermesine olanak tanınmakta, bunun dışında sermayenin ve karın %100 transfer edilebilmesi gibi çeşitli başka imkanlar da tanınmaktadır. Her iki serbest bölge havaalanı ve limanlara son derece modern otoyollar ile bağlıdır.

1999 yılı itibariyle SAIF Serbest Bölgesinde 50 değişik ülkeden 55 firma faaliyet göstermektedir.

Hamriyah Serbest Bölgesi'nde ise başta mobilya montajı, bilgisayar parçaları, uydu TV sistemlerinin dağıtımı ve ticareti olmak üzere çeşitli alanlarda faaliyet gösteren firmalar bulunmaktadır.

Sharjah uluslararası havaalanı kargo taşımacılığında BAE'nde birinci sırada yer almaktadır. Sharjah Emirliği'nde Port Khalid ve Port Khor Fokkan olmak üzere stratejik öneme sahip iki liman faaliyet göstermektedir. Limanlar, ithal edilen malları iki aya kadar hiç bir ücret karşılığı almadan saklayabilmektedirler.

SEKTÖREL BAKIŞ

Petrol öncesi dönemde bölgedeki geleneksel geçim kaynakları inci üretimi, balıkçılık, tarım ve hayvancılıktı. Balıkçılık, tarım ve hayvancılık BAE vatandaşları için halen önemli bir istihdam kaynağı olmakla birlikte milli gelirdeki payı minimaldir.

Ekonomik yapının çeşitlendirilmesi, üretim ve ihracat tabanının genişletilmesi çabaları sonuç vermiş ve petrokimyanın yanısıra metal başta olmak üzere alt sektörler gelişmiştir. İmalat sanayinin en önemli alt sektörleri petrol üretimine paralel olarak kimyasal ve plastik üretimi olurken, çimento, alüminyum ve gıda işleme yüksek büyüme potansiyeli olan diğer sektörlerdir. İnşaat ve inşaat malzemeleri devam eden altyapı projeleri nedeniyle canlı sektörlerdir. Bölgenin ticaret ve özellikle re-eksport üssü konumundaki ülkede turizm ve perakendecilik de hızlı gelişen hizmet sektörleridir.

Ülkede 1999 itibari ile 145,000 kişi istihdam eden 1,695 fabrika bulunmaktadır. Özellikle hafif sanayi alanındaki tesisleriyle en fazla fabrika bulunan emirlik olan Sharjah'ı Dubai, Abu Dhabi ve Ras el-Khaimah izlemektedir.

PETROKİMYA

Abu Dhabi petrol sanayisini kamulaştırmamış birkaç Ortadoğu'lu petrol üreticisinden biridir. Petrol Bakanlığı'nın işlevi 1990'lardan itibaren azaltılmış ve sembolik hale getirilmiştir. Yetkileri ise 1988'de kurulan ve Abu Dhabi'yi yöneten aile ve diğer önde gelen ailelerden oluşan Abu Dhabi Yüksek Petrol Konseyi (SPC)'ne devredilmiştir ve petrol politikasını belirlemektedir. Hidrokarbon endüstrisindeki başlıca oyuncular Abu Dhabi Kara Petrol Faaliyetleri (Adco), Abu Dhabi Deniz Petrol Faaliyetleri (Adma-Opco) ve Abu Dhabi Milli Petrol Şirketi (ADNOC)'dir. Adco %55'i kamuya ait, diğer ortakları ise BP, Shell, Mobil, Exxon ve Partex olan bir şirkettir. Admo-Opco'nun %60'ı devlete, diğer hisseleri ise Japon Petrol Geliştirme Şirketi, BP ve Total'e aittir. Abu Dhabi'li petrol üreticisi şirketler ise bir kamu kuruluşu olan Abu Dhabi Milli Petrol Şirketi (ADNOC) şemsiyesi altında toplanmışlardır.

Ülke toplam yatırımlarının %25'ini petrol sektörüne yapmaktadır. ADNOC 1991'den bu yana yılda yaklaşık 1 milyar dolar yatırım yapmaktadır. Sektördeki yatırımlar önemli ölçüde yedek kapasite sağlamıştır. Suudi Arabistan ve Kuveyt ile birlikte yedek kapasitesi bulunan birkaç OPEC üyesinden biridir. Günlük 2.1 milyon varil olan üretimin 2.8 milyon varile kadar ulaşabileceği tahmin edilmektedir. 2.1 milyon varilin 1.9 milyon varili Abu Dhabi tarafından üretilmektedir. Dubai 170 bin varil, Sharjah ve Ras el-Khaimah ise 5 bin varil günlük üretim yapmaktadır.

BAE katma değerli rafineri ve petrokimya faaliyetlerine girmekte yavaş kalmıştır. Aralık 2001'de faaliyete geçen 1.2 milyar dolar değerindeki Borouge petrokimya kompleksi ülkenin ilk büyük petrokimya projesidir. Abu Dhabi Milli Petrol Şirketi (ADNOC) ve Avrupalı Boreails arasında %60-%40 bir ortaklık olan Borouge üretilen etilenin büyük bir kısmını Orta Doğu dışındaki bölgelere ihraç etmeyi planlamaktadır. Projenin Borouge'un ürünlerini kullanarak mamül ve yarı-mamül maddeler üretecek küçük ve orta ölçekli firmaların da ortaya çıkmasını teşvik edeceği düşünülmektedir.

İNŞAAT

1990'lar boyunca emlak ve inşaat petrol dışı sektörün büyümesinde ağırlıklı bir rol oynamıştır. İşgücünün %20'sine yakını bu sektörde istihdam edilmektedir. Sektörün büyümesinde Körfez Savaşı'nın, artan nüfusun ve yeni otel ve altyapı projelerine olan talep etkili olmuştur. 1999 yılında petrol fiyatlarının düşmesine bağlı olarak inşaat sektörü bir durgunluk dönemine girmiştir. Federal ve yerel yönetimler 1999-2000 döneminde inşaat ihalelerini azaltmışlardır. Batılı firmaların hakimiyetindeki sektörde yoğun bir rekabet yaşanmaktadır.

2001 yılı başında hükümet tarafından açıklanan 1.6 milyar dolarlık Dubai Festival Şehri ve 3 milyar dolarlık Palmiye Ağacı Adası projeleri sektöre yeni bir ivme kazandırmıştır.

Kuzeydeki emirliklerde daha az gelişmiş olan altyapıya yatırım devam etmektedir. 2001-02 bütçesinde yol yapımı için ayrılan 1.1 milyar dirhemin (300 milyon dolar) büyük bir kısmı kuzeydeki emirliklerdeki projeler içindir.

İnşaat sektörünün halihazırda karşılaştığı en önemli sorun ise, arzın talebi geçmesi ve BAE'ndeki bankaların gayrimenkul projelerine finansman sağlamada koşulları zorlaştırmış olmasıdır.

Emlak piyasası özellikle Dubai'deki alışveriş merkezlerindeki boş ofislerle arz fazlasına sahiptir. Dubai'nin yeni ofis doldurma kapasitesi 1999'da 600,000'den 2000'de 400,000'e düşmüştür. Mevcut durumda Dubai 10 yıllık yedek kapasiteye sahiptir. Fazla kapasite kiralari düşürmüştür. Şeyh Zayed yolundaki kulelerdeki m² fiyatları 1999 başında 250 dolardan 2001 yılı başında 215 dolara düşmüştür. Abu Dhabi'de ise fiyatlar daha oturmuştur ve 145-170 dolar arasında değişmektedir.

İnşaat Malzemeleri ve Ekipmanları

Çimento ülkenin en eski sanayi kollarından biridir. Ras el-Khaimah çimento üretiminde önde gelen emirliktir. Ülkede dokuz çimento fabrikası faaliyet göstermektedir. Çimentonun yanısıra alçı, boya, beton, seramik ve mermer çeşitleri başta olmak üzere birçok inşaat malzemesi üretilmektedir. Bunların dışında alüminyum, çelik, metal, cam ve ağaç kapı üretimi de yapılmaktadır. İnşaat malzemelerinin %80'i yerel üreticilerden karşılanmaktadır.

Ras-el Khaimah bölgesi yapı malzemeleri alanında bir üretim merkezi olmuştur. 1999 yılında başlayan çimento üretiminin yıllık 1 milyon ton kapasiteye ulaşması beklenmektedir. Çimentonun yanısıra inşaat malzemeleri ve seramik imalatı da yapılmaktadır.

İnşaat malzemeleri alanında müteahhit firmaların tercihleri ve uygulanan standartlar (genellikle İngiliz standartları) önemlidir. Avrupa menşeli ürünler pazara hakimdir. Türk menşeli demir-çelik ürünleri önemli bir pazar payına sahiptir.

Özellikle Güneydoğu Asya ülkelerinden ithal edilen inşaat malzemelerinin fiyatı 1998 yılında bu ülkelerin para birimlerinin devalue olması nedeniyle ucuzlamış ve ithalatçı firmalar arasında bir rekabet ortamı yaratmıştır.

Gümrük tarife oranı %4 olup, seramik malzemeler, elektrik malzemeleri, cam, ağaç ve ağaç ürünleri en çok talep gören ürünlerdir. 1999 yılı itibariyle 1.7 milyar dolarlık ithalat yapılırken, 335 milyon dolarlık ihracat yapılmıştır.

İnşaat ekipmanlarının tümü ithal edilmekte olup, 1999 yılı itibariyle 550 milyon dolarlık ithalat yapılmıştır. Ağır inşaat, yol inşaa makinaları ve vinç, ithalatı en çok yapılan ürünler arasında yer almaktadır.

ALÜMİNYUM

Alüminyum sektörü son 20 yılda Dubai'ye ait bir kamu kuruluşu olan Dubai Alüminyum (Dubal) ile ülke imalat sanayinde önemli bir yer edinmiştir. 2000 yılında tamamlanan Condor projesi adı verilen kapasite artırma çalışması ile Rusya dışındaki en büyük eritme tesislerinden biri olmuştur. Yıllık 536,000 ton üretim kapasitesine sahip olan Dubal dünyanın ilk 10 alüminyum üreticisinden biridir.

Jebel Ali Serbest Bölgesi'ndeki eritme tesisleri lojistik açıdan önemli avantaj sağlamaktadır. Dubal Kasım 2001'de bu tesisin kapasitesini de mevcut yıllık 350,000 ton seviyesine 155,000 ton ekleyerek artıracığını açıklamıştır.

Dubai milli gelire %10'un üzerinde katkıda bulunmaktadır ve ülkenin petrol dışı ihracatının yarısını gerçekleştirmektedir. 2,700 kişiye istihdam sağlamaktadır. 18 distribütörü ve 210 direkt müşterisi vardır. Ürünleri otomotiv, inşaat ve elektronik sektörlerinde kullanılmaktadır.

TURİZM

Ülkede ticari amaçlı seyahat ve konaklama turizminin yanısıra kongre turizmi, alışveriş turizmi ve tatil turizmi de gelişmektedir. Otellerin %70'ini barındıran Dubai turizm alanında da başı çekmektedir.

Dubai son yıllarda turizme yaptığı yatırımlarla ve başarılı tanıtım stratejileri ile dünya turist haritalarında yerini almıştır. Golf ve tenis turnuvaları, at yarışları ve görüşmeleri devam eden Formula 1 otomobil yarışları gibi sportif etkinlikleri hedef kitlesini ülkeye çekmek için en etkili şekilde kullanmayı başarmıştır. Her yıl Mart-Nisan aylarında düzenlenen "Dubai Alışveriş Festivali" de turist çekmekte önemli rol oynamaktadır.

Dubai'nin Aralık 1999'da açılan ve 1 milyar dolara mal olan yedi yıldızlı Burç El Arab otelinin ardından görkemli turizm projeleri 2001 yılı başından açıklanan 2 yeni projeye devam etmektedir. Dubai Festival Şehri ve Palmiye Adası sırasıyla 1.6 ve 3 milyar dolar değerinde projelerdir. Palmiye Adası'nın 2007 itibari ile tamamlanması planlanmaktadır.

Abu Dhabi'de ve Dubai'de 200 ve 50 milyon dolarlık iki kongre salonu projesi de mevcuttur. Bir diğer proje ise 2003'te yine Dubai'de açılması planlanan kapalı yapay kayak merkezidir.

Dubai bu yatırımlarla turist sayısını mevcut 3 milyon kişiden 2010 yılında 15 milyon kişiye çıkarmayı planlamaktadır. 2000 yılında yatak kapasitesi %9 artmasına rağmen, Dubai'de otel doluluk oranları %59'dan %61'e çıkmıştır.

Son zamanlarda Dubai'nin yanısıra Hint Okyanusu kıyısında bulunan Fujairah Emirliği de, bölgesine turist çekmek için yoğun faaliyetlerde bulunmuş ve turist sayısında artış kaydetmiştir.

PERAKENDE

BAE'nde geleneksel dükkanlar (souks) dışında giderek artan oranda alışveriş merkezleri açılmaktadır. Perakende sektöründe özellikle nüfusun %30'unu barındıran Dubai'de bir patlama yaşanmaktadır. Dubai'de satışları artırmak için 1996'dan bu yana her yıl bir ay süren Dubai Alışveriş Festivali düzenlenmektedir. Bu etkinlik diğer Körfez Ülkeleri ve hatta Avrupa ülkelerinden de ilgi görmektedir.

Gıda alanında, geleneksel taze ürünlerde pazara Güney Asya menşeli ürünler hakimdir. Türk malları bisküvi ve şekerleme alanında varlık gösterebilmişlerdir.

FİNANS

1999 itibari ile ülkede 20 yerel, 27 yabancı banka faaliyet göstermektedir. Ülkenin en büyük bankası Abu Dhabi Milli Bankası'dır. En büyük beş banka toplam varlıkların %50'sine sahiptirler. 2000 yılı sektör açısından iyi bir yıl olmuş bütün göstergelerde önemli gelişme kaydedilmiştir. Toplam varlıklar %11.2 artışla 262,7 milyar dirhem (71,6 milyar dolar) olmuştur. Yerel bankaların toplam varlıklardaki payı %74'tür.

Bankacılık sistemindeki toplam mevduatlar 178 milyar dirhem (48,5 milyar dolar) toplam krediler ve avanslar ise 130 milyar dirhem (35,4 milyar dolar)'dir.

Bölgede İslami (faizsiz) bankacılığın merkezi Bahreyn'dir. BAE'nde ise talep doğrultusunda bankalar faizsiz bankacılık departmanları oluşturmuşlardır. Sharjah Milli Bankası ise Mart 2000'de tamamen faizsiz bankacılığa geçeceğini açıklamıştır. Bölgede etkin olan HSBC ve Citibank gibi yabancı bankaların da faizsiz bankacılığa ilgisi artmaktadır.

Ülke 1991'de büyük bir skandal yaşamıştır. Uluslararası yetkililer Şeyh Zayed'in kurucu hissedarlarından biri olduğu ve Abu Dhabi hükümetinin en büyük hissedarı olduğu Uluslararası Kredi ve Ticaret Bankası (BCCI)'nin uluslararası faaliyetlerini 14 milyar dolarlık bir sahtekarlık ve kara para aklama iddiası ile durdurmuştur. Bu olayda Abu Dhabi'li işadamları ve yatırımcılar 2 milyar dolar zarar etmişlerdir. 1993'te Abu Dhabi hükümeti bankaya ve üst düzey yetkililerine dava açmış ve 1994'te dava sonuçlanmış, bankanın eski yöneticisi ABD mahkemelerince sahtekarlık yapmakla suçlu bulunmuştur.

1999'da ise Sharjah'da iş yapan Hindistanlı bir işadamlarının ülkedeki 13 yerel ve uluslararası bankada 1 milyar dirhem (272.5 milyon dolar) batık kredi bırakarak kaçması da sektörü daha ihtiyatlı olmaya yöneltmiş ve 2000 yılında tüm göstergelerde artış yaşanırken kredi hacmi minimal bir artış göstermiştir.

Sektörü kara para aklamanın arttığı bir merkez olarak gösteren ABD kaynaklı raporların da etkisiyle reform çabaları artmıştır. 11 Eylül sonrası kara listeler kontrol edilmiş ve bu kişi ya da grupların ülkede hesapları bulunmadığı açıklanmıştır. 9 Ekim'de ise çıkarılan bir yasa ile Merkez Bankası Başkanı başkanlığında Kara Para Aklamaya Karşı Milli Komite kurulmuştur. Yasa 2000 dirhem (545 dolar) üzerinde para transferi yapmak isteyenlerin geçerli kimlik ve irtibat bilgilerinin detaylı alınmasını getirmiştir. Ocak 2001'de de Kara Para Aklama Yasası çıkmıştır.

2000 yılında Merkez Bankası'nın yayınladığı sirküler bankalara kredi komitesi kurma, sorumlulukları tanımlayan kurumsal standartlar rehberi oluşturma ve yönetim kurulu ve yöneticilerin yetkilerinin sınırlarının çizildiği bir yapı oluşturmaları gerektiğini bildirmiştir. Yeni bankacılık yasa tasarısı tamamlanmak üzeredir.

Dubai Finans Borsası (DFM) ve Abu Dhabi Menkul Kıymetler Borsası (ADSM) sırasıyla 2000 yılının Mart ve Kasım aylarında açılmıştır. Çok yeni olan iki borsa da düşük işlem hacmi ve likidite seviyeleri ile henüz iyi performans gösterememekte, kısa ve orta vadede önemli bir gelişme göstermesi beklenmemektedir. Bunun başlıca sebeplerinden biri resmi borsaların kurulması öncesinde de faaliyet gösteren tezgah-üstü piyasada işlem yapma alışkanlığının sürmesidir. İşlem gören 49 hisse senedinden 28'i resmi borsalarda 19'u tezgah-üstü piyasada işlem görmektedir. Tezgah-üstü piyasanın faaliyet göstermeye devam etmesi ve Etisalat Telekom gibi büyük şirketlerinin işlemlerinin halen bu piyasada yapılması borsanın gelişmesini engelleyen bir etken olmaktadır.

Hisse senetlerinin yabancı mülkiyeti ilk defa Emaar Mülkiyet Geliştirme şirketi için 2000 yılı başında sözkonusu olmuştur. BAE vatandaşları birikimlerini gelişmiş Avrupa borsalarında değerlendirmektedir. 11 Eylül sonrası Batı borsalarının düşmesi yerel borsada özellikle bankacılık ve Etisalat hisselerinde bir canlanma getirmiştir.

ALT SEKTÖRLER

Su Kaynakları Ekipmanları

BAE'nde enerji üretiminin özelleştirilmesine paralel olarak su sektöründe de özelleştirme çalışmaları devam etmekte olup, BAE, son iki yılda enerji ve tuzlu sudan tatlı su elde edilmesi sektörlerinin geliştirilmesi yönünde 2 milyar dolar harcamıştır. Sözkonusu sektörde dezalinasyon ekipmanları, sulama ekipmanları, su tedarik ve dağıtım sistemleri en önemli alt sektörleri oluşturmaktadır. 1999 yılı itibariyle toplam ithalat 907 milyon dolar iken, toplam ihracat 67 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Elektrik Enerjisi Sistemleri

BAE'nin halihazırda enerji üretimi 6000 MW olup, talep yıllık %10 oranında artış göstermektedir. Elektrik üretiminde ucuz maliyet nedeniyle kaynak olarak doğalgaz kullanılmaktadır. Enerji santrallerinde gaz türbinleri yaygın olarak kullanılmaktadır.

Önümüzdeki dönemde açılacak BOO modeli projeleriyle enerji üretimi ekipmanlarına olan talebin artması beklenmektedir. Sözkonusu ekipmanlar arasında gaz ve buhar türbinleri ve yedek parçaları, enerji nakil ve dağıtım ekipmanları yer almaktadır. 1999 yılı itibariyle ithalat 798 milyon dolar iken, ihracat 83 milyon dolar olmuştur.

Otomotiv Yan Sanayi

Nüfusu az olmasına rağmen, kişi başına düşen yüksek GSMH nedeniyle pazar, yabancı otomotiv yedek parça üreticileri için oldukça çekicidir. Büyüyen pazarla birlikte, başta hava/yağ filtresi, süspansiyon ve buji olmak üzere firmalar giderek ortaklık veya lisans altında üretim yapmayı düşünmektedirler. Gümrük tarifesi %4 oranında olup, ülkedeki üretim oldukça düşüktür. 1999 yılı itibariyle ihracat 193 milyon dolar, ithalat ise 406 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Soğutucu ve Klima

BAE'nde sıcak ve nemli hava ve düşük elektrik fiyatlarına ilaveten büyüyen inşaat sektörü ve nüfusa bağlı olarak soğutucu ve klimalara olan talepte artış yaşanmaktadır. İhtiyaç sırasına göre merkezi soğutma, mini split klima, pencere klima ve soğuk hava deposu kliması başta gelmektedir. 1999 yılında 68 milyon dolarlık ihracat yapılırken, 302 milyon dolarlık ithalat yapılmıştır.

Spor Ekipmanları

Özel ve kamuya ait spor tesisleri ve eğlence parkları yapımına hız verilmiş olup, bu tesislerde kullanılan ekipmanlar tamamen ithal edilmektedir. Bunun büyük bir bölümünü video oyunları, fitness ekipmanları, eğlence parkı ekipmanları oluşturmaktadır. 1999 yılında 147.4 milyon dolarlık ekipman ithal edilirken, 53 milyon dolarlık ihracat yapılmıştır.

Bilgisayar

Elektrikli ve elektronik cihazlarda pazara Japonya ve Uzakdoğu menşeli ürünler hakimdir. Bilgisayara olan talep sürekli artış göstermektedir. Halihazırda bilgisayar sahibi olan kişiler ve devlet daireleri bilgisayarlarını yenilemektedirler. İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla evlerde PC kullanımı artmaktadır. BAE'ndeki serbest

bölgelerde montaj tesisleri bulunmakta olup, 1999 yılında toplam ithalat 502 milyon dolar iken, toplam ihracat 176 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Mobilya

Mobilya sektörünün önümüzdeki üç yıl içinde yıllık %12-14 arasında büyümesi beklenmektedir. Konut mobilyasının yanısıra, ofis ve hastane mobilyalarına olan talep de artmaktadır. 1999 yılında 341 milyon dolarlık ithalat, 66 milyon dolarlık ihracat yapılmıştır. Yerel üretim ise 73 milyon dolar düzeyinde olmuştur.

BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ İŞ ORTAMI

- Orta Doğu'nun ticari ve sınai merkezi
- Politik ve ekonomik istikrar
- Modern bankacılık sistemi
- Uzak Doğu ve Batı arasında geçiş noktası
- Doğu ve Güney Afrika, Hindistan alt kıtası, İran ve Körfez ülkelerinde 1.5 milyarlık bir tüketici kitlesi
- Dünyada 105 şehre havayolu ile bağlantı
- Gelişmiş liman hizmetleri
- Gelişmiş altyapı
- Gelişmiş iletişim
- Ucuz enerji
- Sermayenin serbest dolaşımı ve Serbest Bölgelerde 100% yabancı sermaye
- Kalifiye iş gücü
- Liberal iş ortamı
- %0 gelir ve kurumlar vergisi

BAE'nde kambiyo kontrolü bulunmamaktadır. Dirhem konvertibl olup sermaye ve karın transferinde hiçbir sınırlama yoktur. Kur güvencesi olması iş ortamındaki istikrar açısından önemlidir.

Birleşik Arap Emirlikleri'nde gelir vergisi bulunmamakta ancak BAE'nde yerleşik yabancı bankalar karları üzerinden %20 vergi ödemektedirler. Ülkede tüketim vergileri bulunmamakla birlikte, ithal edilen tüm ürünler %4'lük bir gümrük vergisine tabidirler.

Ekonominin daha da liberalleşmesi konusunda özellikle Dubai Emirliği'nin çabaları sürmektedir. 100 yıl boyunca yetecek petrol rezervlerine sahip Abu Dhabi yabancı sermayeye ihtiyaç duymamakta ve Federal Milli Konsey'de etkin olan zengin Abu Dhabi aileleri bu yöndeki reformların geçmesine direniş göstermektedirler. Uluslararası ticaretini ve yabancı sermayeyi artırmaya çalışan Dubai ise bunun liberal bir ortam ile mümkün olduğunun farkındadır. Şirket kurma konusundaki %51 yerel hissedar şartı, yerel dağıtım kanallarının (ajansların) kullanılması zorunluluğu ve yabancıların mülkiyet hakları konusundaki sınırlamalar reform bekleyen başlıca konulardır. Bu serbestilerin bir kısmı serbest bölgelerde uygulamaya geçmiştir.

Dubai Emirliği'nin veliahtı Şeyh Muhammed bin Raşid El Maktum ekonominin liberalleşmesi yönünde çaba göstermektedir. İki emirlik arasındaki görüş farklılığı özellikle emlak mülkiyeti konusunda belirginleşmektedir. Abu Dhabi yabancıların emlak edinmesini yasaklarken, Dubai Internet City yabancıları bu tür yatırımlara teşvik etmektedir. Burada serbest bölgelerdeki vergi ve altyapı teşviklerinin yanısıra yabancı yatırımcılara uzun vadeli yatırımlar yapabilecekleri 50 yıllık yenilenebilir kira kontratları sunulmaktadır.

Benzer bir uygulama da %32 hissesi hükümete ait olan Emaar Mülkiyet Geliştirme Şirketi tarafından yapılmaktadır. Mülkiyetleri üzerinde yabancılara 99 yıla kadar kiralama olanakları sunmaktadır. Dubai borsasında işlem gören şirketin hisseleri de yabancılar tarafından satın alınabilen ilk hisseler olmuştur.

YATIRIM ORTAMI

Ülkeye çekilen yabancı doğrudan yatırım miktarı sınırlı kalmıştır. 1999 yılında ülkeye 160 milyon dolar yabancı yatırım girmiştir. Son dönemdeki enerji projelerinde yabancı yatırımların teşvik edilmesi nedeniyle bu rakamların güncellerinin oldukça yüksek olacağı beklenebilir.

Serbest Bölgeler

Yabancı yatırımları teşvik etmek için serbest bölgeler kurulmuştur. Serbest bölgelerin genel olarak sağladığı avantajlar şunlardır:

- %100 yabancı mülkiyet
- Tüm ithalat ve ihracat vergilerinden %100 muafiyet
- Ticari vergi ve rüsumdan %100 muafiyet
- Sermaye, kar v.b. kazançların tamamen transfer edilebilmesi
- İşgücü istihdamında yardım
- Ucuz fiyatlarla yerel enerji temini
- Düşük ücretler karşılığı kefil, barınma yeri, sosyal imkanlar, güvenlik v.b. kolaylıklar sağlama olanağı

1985 yılında Dubai'nin Jebel Ali Llimanı'nda kurulan serbest bölgenin başarısı diğer emirlikleri de serbest bölge açmaya yöneltmiştir.

Jebel Ali'den sonra kurulan diğer serbest bölgeler arasında yer alan Sharjah Serbest Bölgesi, özellikle tekstil ve deri alanında faaliyet gösteren firmaların yoğunlaştığı bir merkezdir. BAE'nin imalat sektöründeki toplam üretiminin üçte biri bu serbest bölgeden kaynaklanmaktadır.

Ajman Emirliği'nde bulunan serbest bölge 1987 yılında açılmış olup, %100 yabancı sermayeli firmaların faaliyet göstermesine olanak tanımakta, Jebel Ali'de olduğu gibi 15 yıl boyunca kurumlar vergisinden firmalar muaf tutulmakta, bu süre sonunda muafiyet, konjonktüre göre bir 15 yıl daha uzatılabilmektedir.

Fujariah Emirliği'nde ise 1987 yılında kurulan ve benzer koşullarda faaliyet olanağı tanıyan bir serbest bölge mevcuttur.

Dubai'de endüstriyel yatırım parkları da kurulmuştur. 2000 yılında açılan Jebel Ali yakınındaki 30 km² alana kurulu Dubai Yatırım Parkı'nda da serbest bölgede olduğu gibi çoğunluk hissesi hakkı verilmesi öngörülmektedir.

BAE'nde halen iki serbest bölge projesi üzerinde daha durulmaktadır. Bunlardan birincisini, Ras el-Khaimah Emirliği'nde bulunan Hulayla adasında kurulması öngörülen serbest bölge, ikincisini ise, Abu Dhabi'ye oldukça yakın bir mesafede bulunan Saadiyat adası üzerinde inşasına başlanan serbest bölge oluşturmaktadır.

Saadiyat Adası projesinin geleceği belirsizdir. Haziran 1999'da açıklanan orjinal planda adada bir uluslararası mal ve menkul kıymetler borsasının Haziran 2000 itibari ile oluşturulması sözkonusuydu. Zaman diliminin Avrupa ve Asya borsalarından farklı olması bir avantaj olarak görülüyordu. 2000 yılı ortalarında iş planında yapılan değişiklikle proje bir emlak projesine dönmüş ve serbest bölge statüsü verilmesi planlanmıştır. Projeyi gerçekleştirmekle sorumlu Emirlikler Global Kapital şirketi (EGCC) Nisan 2001'de dağılmıştır ve projeyi Abu Dhabi Serbest Bölgesi İşletmesi üstlenmiştir.

Kamu İhaleleri

BAE Dünya Ticaret Örgütü Kamu Satınalma Anlaşması'na taraf değildir. Kamu satınması federal hükümet veya emirlikler tarafından yapılmaktadır; federal satınalmalar Abu Dhabi ve Dubai'de bulunan federal idare tarafından yapılmaktadır. Emirliklerin kendi ihaleleri ise yerel idare tarafından yapılmakla birlikte federal idare de yardım sağlamaktadır.

Genellikle ihalelere kurum tarafından önyeterliliği kabul edilmiş bazı seçilmiş firmaların davet edildiği bilinmektedir. İhalelerin birkaç defa tekrarlanması da sık görülmektedir.

İhalenin bir kısmının yerel firmalara zorunluluğu olmamasına rağmen yerel firmalara %10 civarında fiyat avantajı sağlandığı yönünde bir bilgi mevcuttur. Mevcut ihale kanununa göre, federal proje için tedarikçi, müteahhit veya teklif veren BAE vatandaşı ya da en az %51'i BAE vatandaşlarına ait bir şirket olmalıdır.

Federal ihalelerde ihale tutarının %5'ine eşdeğer banka teminat mektubu istenmektedir.

TİCARETLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

Yabancı şirketler BAE'nde "ticari acenta"lar aracılığı ile mal dağıtımını yapabilirler. Acentalar BAE vatandaşları, tamamı veya en az %51'i BAE vatandaşlarına ait olan şirketler olabilirler. Acentalar çalışma izni aldıkları emirlikte faaliyet gösterebilmektedirler. Acentalık gıda ürünleri için geçerli değildir.

İthalatı Yasak Olan Ürünler:

- Tüm uyuşturucu maddeler
- Sahte ve taklit paralar
- Dini veya ahlakli kurallara uymayan veya yolsuzluk veya düzeni bozucu etki yaratmayı hedefleyen yayınlar, fotoğraflar, resimler, kartlar, kitaplar, dergiler ve heykeller

Ayrıca, emirlikler bazında ithali yasak olan ürünler vardır. Abu Dhabi ve Sharjah'ta suni tatlandırıcı içeren ürünlerin ithali yasaktır. Bu ürünlerin ithali Dubai'de de tercih edilmemektedir. Domuz ve ürünlerinin Abu Dhabi'ye ithali de belediyenin iznine bağlıdır.

İthalatı İzne Bağlı Mallar:

- Her çeşit silah ve cephaneye
- Alkol ve alkolü içki
- Tıbbi amaçla kullanılan ispençiyari maddeler

- Kimyasal ev organik gübreler, tarımsal sabitleyiciler ve bitki öldürücüler
- Tohumlar ve bitki koleksiyonları
- İlaçlar
- Görsel ve işitsel yayınlar
- Haberleşme teçhizatı
- Tüm gıdalar
- Canlı arılar, arıbeyleri
- Havai fişek ve patlayıcılar
- Develer
- Habara cinsi şahinler
- Damızlık hayvanlar (aygır, eşek, katır, tay, zebra)

TÜRKİYE – BAE İKİLİ İLİŞKİLERİ

DIŞ TİCARET

Türkiye-BAE ticari ilişkilerinin temelini her iki ülkenin de Dünya Ticaret Örgütü üyesi olmaları oluşturmaktadır.

TÜRKİYE-BAE DIŞ TİCARETİ (Milyon Dolar)					
Yıllar	İhracat	İthalat	İhr/İth (%)	Hacim	Denge
1991	75,6	365,7	20,7	441,2	-290,1
1992	96,8	354,2	27,3	451,0	-257,4
1993	129,4	314,5	41,1	443,9	-185,1
1994	184,6	338,8	54,4	523,4	-154,1
1995	188,8	42,0	449,6	230,8	146,8
1996	210,6	23,0	915,6	233,6	187,6
1997	263,8	22,6	1167,3	286,3	241,2
1998	239,6	31,7	755,8	271,3	207,9
1999	390,9	27,7	1411,2	418,6	363,2
2000	315,9	39,7	795,7	355,6	276,2
2001 / 11	332,3	49,6	669,9	381,9	282,7

Kaynak : DTM

BAŞLICA DIŞ TİCARET MADDELERİ (2000) ('000 DOLAR)					
İHRACAT			İTHALAT		
FASIL	TUTAR	PAY	FASIL	TUTAR	PAY
DemirÇelik	97,007	30,7 %	Aluminyum ve Alum. Ürünleri	14,174	35,7 %
Tütün	46,845	14,8 %	Kazanlar, Makinalar	5,677	14,3 %
Otomotiv ve Yan Sanayi	34,740	11,0 %	Kıymetli taşlar, Metaller	4,107	10,3 %
Kıymetli Taşlar, Metaller	24,938	7,9 %	Kahve, Çay	2,113	5,3 %
Örülmemiş Giyim Eşyası	10,804	3,4 %	Diğer Hayvansal Ürünler	1,912	4,8 %
Elektrikli Makinalar	10,022	3,2 %	Ham Postlar	1,884	4,7 %
Kazanlar, Makinalar	7,175	2,3 %	Sentetik Suni Flamentler	1,199	3,0 %
Şeker ve Şeker Ürünleri	5,847	1,9 %	Adi Metallerden Eşyalar	1,148	2,9 %
Halılar	5,631	1,8 %	Pamuk	1,050	2,6 %
Cam ve Cam Eşya	5,026	1,6 %	Elektrikli Makinalar	949	2,4 %
Diğer	67,938	21,5 %	Diğer	5,532	13,9 %
Toplam	315,973	100 %	Toplam	39,745	100 %

Kaynak : DTM

BAŞLICA DIŞ TİCARET MADDELERİ (2001 / 11 AYLIK) ('000 DOLAR)					
İHRACAT			İTHALAT		
FASIL	TUTAR	PAY	FASIL	TUTAR	PAY
Demir-Çelik	118,862	35.8%	Mineral Yakıtlar	15,960	32.2%
Tütün	39,310	11.8%	Aluminyum ve Alumin. Ürünleri	11,957	24.1%
Kıymetli Taşlar, Metaller	36,070	10.9%	Kıymetli Taşlar, Metaller	4,960	10.0%
Otomotiv ve Yan Sanayi	22,353	6.7%	Kahve, Çay	4,244	8.6%
Elektrikli Makinalar	17,120	5.2%	Pamuk	2,280	4.6%
Kazanlar, Makinalar	10,753	3.2%	Ham Postlar	2,135	4.3%
Örülmemiş Giyim Eşyası	7,430	2.2%	Kazanlar, Makinalar	2,008	4.1%
Şeker ve Şeker Ürünleri	5,821	1.8%	Diğer Hayvansal Ürünler	1,247	2.5%
Yenilen Meyvalar	4,445	1.3%	Plastikler	777	1.6%
Mobilyalar	4,085	1.2%	Tuz, Kükürt, Çimento, vs.	762	1.5%
Diğer	66,081	19.9%	Diğer	3,255	6.6%
TOPLAM	332,333	100%	TOPLAM	49,586	100%

Kaynak : DİE

BAE'ye yönelik ihracatımıza ait değerler incelendiğinde, yıllar itibariyle 2000 yılına kadar sürekli bir artış eğiliminin mevcut olduğu görülmektedir. İhracatımız 1999 yılında bir önceki yıla göre % 62.9 oranında artış kaydederek 390.9 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. İthalatımız ise, 2000 yılında bir önceki yıla göre %12.6 oranında düşüş kaydetmiştir. BAE ile dış ticaretimizin büyük bölümü Dubai Emirliği ile gerçekleşmektedir.

Öte yandan, BAE'nden yapılan ithalatın 1995 yılından itibaren önemli oranda azaldığı görülmektedir. Bu durum, TÜPRAŞ'ın BAE'nden gerçekleştirdiği ham petrol ithalatını, 1995 yılından itibaren kesmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Son yıllarda Uzak Doğu ham petrol piyasasının hızla gelişmesi sonucunda özellikle BAE başta olmak üzere birçok ham petrol üreticisi ülkenin sözkonusu piyasayı gözönüne alarak fiyatlarını belirlemesi nedeniyle, Akdeniz maliyetleri de nispeten artmış bulunmaktadır. Bu itibarla 1995 yılından sonra ADNOC (Abu Dhabi National Oil Company) ile TÜPRAŞ arasında alım anlaşması yapılmamıştır.

BAE ülkemize yaptığı ihracatın büyük bir kısmını da re-eksport yoluyla gerçekleştirmekte ve tablodan görülebileceği gibi üretmediği pekçok ürünü bu yolla ihraç edebilmektedir.

Başlıca ihraç ürünlerimiz demir-çelik çubuklar, filmaşın, tütün, çikolata, bakır cevherleri ve bakırdan teller, halılar ve giyim eşyaları, başlıca ithal ettiğimiz ürünler ise işlenmemiş aluminyum, ham deri ve yün ile bilgisayarlar ve elektronik eşyalardır.

KARŞILIKLI YATIRIMLAR

2000 yılı sonu itibariyle ülkemizde 17 adet BAE sermayeli firma faaliyette bulunmaktadır. Sözkonusu şirketlerin Türkiye'deki toplam yabancı sermaye içindeki payı yüzde 0,04, mevcut yabancı sermaye miktarı 1,562,847 milyon TL, şirketlerin toplam sermayelerinin içinde BAE sermayesinin payı yüzde 57,08'tir.

Ayrıca, BAE sermayesinin de yer aldığı karma firmalarında buna ilave ettiğimizde bu sayı 26'ya çıkmaktadır. Anılan yatırımların sektörel dağılımına baktığımızda ise özellikle gıda sanayi, mobilya sanayi, turizm, ticaret, inşaat, havacılık, demir-çelik sanayi alanlarında yer aldıkları görülmektedir.

Bu arada BAE'nde büyüklü küçüklü 39 Türk şirketi faaliyet göstermektedir. Ofis açmak suretiyle BAE'nde yerleşik bu firmaların faaliyet alanları mermer, inşaat, elektronik, pamuk, tekstil, gıda / dondurulmuş gıda, bilgisayar parçaları, cam, kristal, mobilya, kimyasallar, restorancılık, savunma sanayi, inşaat malzemeleri olarak görülmektedir.

Halihazırda proje bazında iş yapan belli başlı Türk şirketleri, savunma sanayinde FNSS (75 milyon dolarlık 133 zırhlı personel taşıyıcı tedariki), STFA (İtalyanlarla beraber dünyanın 2. Büyük camisinin temel inşaatı), BM Mühendislik (kapalı otopark), Haz Mermer'dir.

T.C.Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından edinilen bilgiler çerçevesinde 2001 yılı sonu itibarı ile BAE'de üç müteahhitlik firması faaliyette bulunmaktadır.

Dubai'de kurulu Jebel Ali Serbest Bölgesi'nde 8 Türk firmasının faaliyette bulunmasına rağmen, Türkiye'de serbest bölgelerde hiçbir BAE sermayeli firma bulunmadığı belirtilmektedir.

Finansman Olanakları

Abu Dhabi Kalkınma Fonu: BAE'nin başlıca kalkınma finansmanı kurumudur. Afrika, Asya ve Orta Doğu'daki gelişmekte olan ülkelere ekonomik yardım sağlamak amacıyla 1971'de kurulmuştur. Müslüman nüfusu fazla olan ülkelerin fonlardan daha fazla yararlandığı gözlenmektedir. 11 Eylül sonrasında Abu Dhabi Kalkınma Fonu Pakistan'a 3 hidroelektrik santrali, 2 su ve 1 barajdan oluşan 6 proje için 265 milyon dolar kredi vermiştir. BAE'nde önemli sayıda Pakistanlı işçi bulunmakta ve Pakistan'la ticaretinden önemli bir ticaret fazlası elde etmektedir.

İKİLİ EKONOMİK İLİŞKİLERİN GELİŞTİRİLMESİNE DAİR GÖRÜŞLER

- İş Konseyi olarak ülkeye yapılan ziyaretler sırasında ülkenin kendi pazarı dışında diğer Körfez ülkeleri, İran, Uzak Doğu (Hindistan alt kıtası) ve Güney Afrika için önemli bir re-eksport merkezi olduğu gözlenmiştir. Ancak, her alanda rekabetin son derece yoğun olduğu bu ülkede ürün tanıtımının çok iyi yapılması ve fiyat / kalite istikrarının sağlanması büyük önem arz etmektedir.
- Dubai'de kurulacak daimi bir Ticaret Merkezi'nin önemli katkısı olacağı düşünülmektedir. Gerek Bakanlık yetkilileri, gerek Odaların yetkilileri bu konuya büyük önem verdiklerini vurgulamaktadırlar. Halihazırda 40'a yakın ülkenin Dubai'de Ticaret Merkezi bulunmaktadır. Söz konusu merkezin burada ürünlerini sergilemek isteyen firmalardan alınacak yıllık bir kira ve firmalar için yapılacak pazar ve ürün araştırma çalışmalarından sağlanacak gelirler ile belli bir süre sonra kendi kendini yaşatabileceği düşünülmektedir.
- Dubai'de bir Ticaret Ataşeliği'nin oluşturulması büyük önem arz etmektedir.
- Özellikle Dubai'de önümüzdeki 5 yıl içinde 50 civarında otelin yapımı planlanmaktadır. Bu çerçevede turizm yatırımları alanında işbirliği yapılmasında ve ayrıca yazın Türkiye'ye kışın da BAE'ne yönelik paket programlar hazırlanarak turizm bağlantılarının kurulmasında yarar görülmektedir.
- Dubai'de kurulan Internet City özellikle elektronik ticaret, uluslararası ticaret, multimedya, internet, hizmet, ar-ge, risk sermayesi firmalarının yer kiralamak suretiyle faaliyet göstereceği bir yerleşim alanı olup, buradan Orta-Doğu, Güney

ve Kuzey Afrika, Hindistan Altkıtası ve BDT ülkelerine yönelik iş yapılabilir. Elektronik ticaret için uygun işgücünün ise yine Internet City'de kurulacak bir üniversite aracılığıyla yetiştirilmesi öngörülmektedir. Bu çerçevede ülkemizde de elektronik ticaretin gelişmesini teminen bu alanda da işbirliği yapılabilir.

- BAE'li işadamlarının 3. ülkelerde özellikle Kafkas ülkelerinde başta gaz konusunda olmak üzere ortak yatırım istekleri bulunmaktadır. Bu çerçevede, Türk firmalarının bu ülkelerdeki finansman ihtiyacının BAE'li firmalar ile oluşturacakları ortaklıklar sayesinde ülke fonlarının kullanımı aracılığıyla giderilebileceği düşünülmektedir.
- BAE'nin yurtdışında çeşitli yatırımlara plase edilmiş 200 milyar dolar civarında fonu bulunmaktadır. Bu çerçevede ülkedeki yatırım fonlarının Türkiye'de başta enerji santrali projeleri olmak üzere çeşitli yatırım projelerine yönlendirilmesine yönelik mekanizmaların kurulmasında büyük yarar görülmektedir.
- İşbirliği bazında savunma sanayine özellikle yan sanayine ağırlık verilmesi gerekmektedir.
- Kablo, kimyasallar, gübre, balık çiftlikleri önemli yatırım alanlarıdır.
- Ticari anlamda ise Türk firmaları açısından önemli alanlar ise şunlardır;
 - Salça
 - Süt ürünleri
 - Dondurulmuş gıda
 - İnşaat malzemeleri (demir-çelik, cam perde duvarlar, mermer vs.)
 - Kaliteli tekstil, konfeksiyon ürünleri
 - Halıcılık
 - Mücevherat
- İnşaat alanında önemli altyapı (baraj-enerji ve otoyol inşaatları) ve üst yapı (otel, hastane, konut) projeleri bulunmaktadır. Dubai aracılığıyla diğer bölge ülkelerindeki bu tür projelerin ve ayrıca Dolphin projesi (Katar doğal gazını BAE üzerinden Pakistan'a taşıyacak boru hattı projesi) gibi bazı bölgesel offset programlarının takibi mümkün olabilecektir.
- İki ülke arasındaki ilişkilerde ulaşım önemli bir sorun yaratmaktadır. Düzenli deniz nakliyatı bulunmamakta, buna karşılık havayolu kargo taşımacılığı pahalıya mal olmaktadır. Suriye'den geçişte yaşanan zorluklar da ulaşımı etkilemektedir. Irak sorununun çözülmesi halinde Basra ile Dubai arasında düzenlenecek Ro-Ro seferleri ulaşımı büyük ölçüde rahatlatacaktır.
- BAE, Türk ürünlerini iyi tanımadığından, Türkiye'yi kendileri gibi görüp, Avrupa markalarını tercih etmektedir.
- BAE'ndeki firmalara Türkiye'nin teknik ve turistik özelliklerinin ve bu alandaki imkanların yerinde gösterilmesi gerekmektedir.
- Kalite ve fiyatlar açısından Türk ürünlerinde sorunlar yaşanabilmektedir. Özellikle gıda maddelerinde kalite düşük olabilmekte, bazı ürünlerde de fiyatlar özellikle uzak doğuya nazaran yüksek kalabilmektedir.
- Ülkeye gelmeden önce pazar araştırmasının yapılması gerekmektedir.

- BAE'ne yapılan ihracatta ürün çeşitlendirmesine gidilmesi gerekmektedir.
- Sermaye piyasaları ve serbest bölgeler önemli işbirliği alanlarından bazılarıdır.
- Otel, restoran, hastane işletmeciliği konusunda ülkede önemli bir eksiklik olup, bu alanlarda Türk firmaları ülkede faaliyet gösterebilirler.

ANLAŞMA VE PROTOKOLLER

Ülkemiz ile BAE arasındaki ekonomik ve ticari ilişkiler 9 Ağustos 1984 tarihli Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması çerçevesinde yürütülmektedir. Söz konusu Anlaşma uyarınca kurulmuş olan Karma Ekonomik Komisyonu'nun 6. Dönem Toplantısı 19-23 Kasım 2000 tarihlerinde Abu Dhabi'de yapılmıştır.

Türkiye – BAE arasında Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması 29 Ocak 1993 tarihinde Abu Dhabi'de imzalanmıştır. 27 Aralık 1994 tarih ve 22154 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan sözkonusu anlaşma 1.1.1995 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

Ülkemiz ve BAE arasında imzalanması öngörülen Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmasına ilişkin ilk tur görüşmeler 7 Haziran 1995 tarihinde yapılmıştır. Anılan Anlaşmanın sonuçlandırılmasına yönelik müzakereler henüz tamamlanmamıştır.